

R.P. Richardi Lyncei ... Vniversa Philosophia Scholastica

Complectens Dialecticam, siue Scientiam de Veritate, in decem libros
distributam

Lynch, Richard

Lvgdvni, 1654

Tractatvs V. De vniuersalitate intentionalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95210](#)

identitatem, vel distinctionem in tertio, quod sit terminus communis, sive vniuersalis,

Tertium eiusdem sententiae fundamentum sic habet: Quidquid est in rebus, est singulare: nihil enim est in eis, quod, aut non sit imprudatum, & a se, aut producendum, & ab alio: illud autem est summum singulare, & unum, Deus videlicet Optimus Maximus: hoc verum, quocunque sit nequit etiam non esse singulare, cum iuxta Aristotelem 1. metaph. cap. 1. & omnes Philosophos, actio omnis, & effectio sit ad singulare, & unum, atque ignis v. g. (par autem est ratio cuiuscunq; alterius causae) non rationem communem caloris, sed hunc numerum producat. Tum sic singulare, & vniuersale opponuntur, nec potest aliquid utramque simul habere denominationem: quando quidem igitur omne, quod est in rebus est singulare, ut visum, nihil esse poterit vniuersale, quantumcunque ab intellectu confusè cognoscatur.

Cæterum his argumentis facile potest responderi. Ad primum dices, omnem rem, Deo solo excepto, eo modo, quo est, esse, non semper, & ubique, sed potius alicubi temporis & loci naturam autem vniuersalem hominis v. g. aut alterius speciei, vel generis non esse in mundo penes se totam, ita enim infinitè patet, sed penes aliqua individua sua? atque quoad hac eam esse in certo aliquo, ac definito tempore, & loco. Hinc claret, ingens esse illius à Deo dicrimum: hic etenim nullus temporum, aut locorum finibus circumscribitur se totus sumptus, illa vero finis eos respuit, non se tota, sed inadæquate sumpta cum interim penes alias sui partes, lui, inquam, id est in se realiter clausa ita finiri depositat: hic penes id sui, quod existit ita est incircumspectus; illa vero circumscribi non patitur; at quatenus infinita inferiora realiter non existentia complectitur: tandem hic nulli loco, aut tempori est illigatus, quia per omnes virtusque differentias longe, lateque vagatur, idque actu, illa vero sic non quam, & nunquam adstricta est, quia tantum potest esse ubiuis, & quocunque. Quæcum ita sint, ex cuiuscunq; creatura imperfectione in ordine ad tempus, & locum, Deique quoad utrumque summa perfectione haud potest colligi, nihil fieri vniuersale per intellectum.

Ad secundum argumentum dices, Petrum v. g. & Paulum non esse idem inter se quod autem obicitur, esse eos idem vni tertio, videlicet homini, hic, si semel sit vniuersalis, fruolum est: nam eum dicitur, Petrum esse hominem, perinde est, ac eum esse aliquem hominem, & cum Paulum esse hominem, similiter iuxta est, atque eum esse aliquem hominem neutrum vero significatur esse omnem hominem: at aliqua s. vt sic loquar, importat, non unitatem, sed potius disunitatem, aut diuersitatem: ita ergo alterter est homo, vt non propterea sint idem vni tertio, videlicet, quia, v. dictum est, homo neutriquam est unum quoddam respectu illorum. Et quidem per se patet, non probè inferri, Petrum, & Paulum esse idem inter se ex eo, quod, tum hic, tum ille sit aliquis homo. Hac autem ratio non procedit in homine respectu animalis, & Petri: haud enim in syllogismo, quo utrumque necdit, sumitur omnino disiunctiù, & vagè, sed potius copulatiù, quemadmodum ad eius unitatem oportet.

Illustratur solutio: Ut aliqua sint idem inter se ex eo, quod sint idem vni tertio, debent ei esse idem in aliqua figura illarum, quæ sunt ab Aristotele traditæ, & a cæteris philosophis receptæ: Petrus, & Paulus in nulla earum potest esse verè idem cum

TRACTVS V.

De vniuersalitate Intentionali.

CAPVT I.

An res fiant vniuersales per intellectum.

NTIQVⁱ Nominales, quorum est mentio apud B. Thomam 1. part. quæst. 14. art. 15. & Albertum Magnum tract. 1. vniuersalium cap. 1. communiter cententur negasse res fieri vniuersales per intellectum, & non agnouisse vltum vniuersale, quod non esset nomen exterius, aut certè interiorius. Idem postea fecuti videntur nuperi Nominales insistentes vestigiis Okami 1. part. log. cap. 14. & 15. & in primum sent. distinct. 2. quæst. 4. & quodlib. 5. & quæst. 12. & 13. id ipsum ante utroque edocuerunt Heraclitus, & Cratylus, necnon Epicurei, atque nouæ Academia professores.

Primum huius sententiae fundamentum esto, Quidquid est in rerum natura, si solum Deum exceptas, est in certo, ac definito tempore, & loco: sed homo vniuersalis, sive in communis sumptus haud est in aliquo destinato tempore, aut loco, videlicet hic magis, quam albi, aut nunc magis, quam postea, vel antea, sed potius ab his conditionibus abstractus, easque tantum sortitur, prout est Petrus, v. g. aut, Paulus, aliquid individuum: repugnat igitur in rerum natura homo vniuersalis per intellectum factus, & non in singulari, sed potius in communis usurpatus: quæ autem est hominis, ea etiam est, quod ad præsens attinet, quærum aliarum rerum conditio.

Secundum eius opinionis argumentum esto, ex contraria sequi, Petrum, v. g. & Paulum esse, & non esse idem inter se, idque realiter, & verè: non esse quidem, vt per se, ac sponte sua patet: esse verò, quia quæ sunt eadem vni tertio, sunt idem inter se in creatis: Petrus autem, & Paulus nequeunt non esse idem vni tertio, videlicet homini vniuersali per intellectum facto, huiusmodi si semel admittatur vniuersalitas. Declaratur, & confirmatur, animal, & Petrus sunt idem inter se, quia sunt idem in homine, vt cernere est in hoc syllogismo in modo Regis Darij: omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal: At Petrus, & Paulus sunt idem in homine, huius respetu utriusque, communite, atque vniuersalitate admissa, vt constat ex hoc syllogismo, sin minus in modo Darij, aliove primæ figuræ, at certè ad secundam pertinente figuram; Petrus est homo, sed Paulus est homo, ergo Paulus est Petrus: Quidni igitur ambo sint idem inter se? Atque hinc claret, non satisfacere huic difficultati, quod respondent Conimbricenses quæst. 1. in præf. Porphyrijart. 2. ad tertium; hominem esse terminum communem, & propterea vi illius Petrum, & Paulum haud esse idem inter se: ita enim si res haberet, nec Petrus, & animal beneficio vnionis cum homine possent esse idem inter se se: quin etiam nullus modorum, quos prescribit Aristoteles, & quos Dialecticorum schola tradit his versibus: Barbara celarent, &c. esset utilis: omnes enim colligunt, aut negant identitatem extremorum inter se se propter eorum

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

4

5

6

7

Y domine;

homine: quid ergo mirum, si inter se non sint idem, quantumvis sint idem quodammodo in homine, & hic per intellectum fiat utriusque communis, & vniuersalis: maior est perspicua: minor suadetur: haud enim in prima figura recte vniuersitas Petrum, & Paulum cum homine, hoc puto: omnis homo est Petrus sed Paulus est homo; ergo est Petrus: haud etiam in tertia figura, hunc in modum: omnis homo est Petrus; omnis etiam est Paulus; ergo Paulus est Petrus: haud denique in secunda figura, de qua maius aliquantulum potest esse dubium: nam in hac omnes modi utiles concludendi vulgo circumferri soliti constant aliqua premissa negativa, non enim sunt nisi quatuor, videlicet Cæsare, Camerino, Festino, & Baroco: quam ob rem, si dixeris: Petrus est homo, sed Paulus est homo: ergo Paulus est Petrus, nil mirum, si modus hic arguendi sit inutilis. Alia est ratio hominis comparatione Petri, & animalis: siquidem haec duo extrema probè cum illo vniuentur in prima figura.

8 Ad tertium dices, quidquid verè, ac propriè vnum est in mundo, esse singulare, adeoque nihil tale esse vniuersale: at aliquam collectionem plurium rerum à Deo productarum, præsertim iunctis rebus ab eo produci possilibus esse vniuersalem per intellectum confusè cognoscentem, in multis eiusmodi autem collectione haud est singularis propriè loquendo, sed rerum singularium cumulus quidam vel, si maius, dic iuxta doctrinam B. Thomæ, Comimbricium in præsenti, & aliorum, eam esse singularem: vniuersale autem, & singulare non distingui auctu, sed virtute, ac ratione ratiocinata, & perinde utramque denominationem eidem collectioni posse conuenire.

9 Quapropter certissimè, & indubitanter tenendum est, res fieri vniuersales per intellectum. Ita Aristoteles lib. 1. perihermenias cap. 5. & 1. post. cap. 2. & lib. 7. metaph. c. 14. & iisdem locis passim eius interpretes. Ita cum B. Thoma, & Scoto utriusque asseclæ. Ita etiam nostræ societatis Iesu Doctores. Ita denique scholastici omnes, si initio capituli relatos excipias. Fauent præter alios Patres Damascenus lib. 1. fidei orthodoxæ cap. 11. opera pretium autem est nosse, aliud esse re confinervare, & aliud ratione, & intelligentia. In omnibus Jane creaturis distinctio suppositorum re ipsa consideratur: re enim Petrus, & Paulus concipiuntur distincti: Communio autem naturæ, affinitas, & unio, ratione, & intelligentia consideratur; mente enim concipiimus Petrum, & Paulum eiusdem naturæ esse, & unionis nature communionem habere: Quisque enim eorum est animal rationale mortale: & quisque eorum est caro animata, anima quidem rationali, & intellectuali: hec igitur communis natura ratione est consideranda: nam supposita non in se inuicem sunt. Nec non Augustinus in categoriis cap. 7. nam ibi explicatis genere, specie, & differentia, (qua quis vniuersalia aut per intellectum, aut certe facultatem elocutiu[m] fieri neget) eadocet non esse voces solas, aut conceptus, sed per denominationem ab his res ipsas, his verbis; genus est animal: differentia bipes, quadrupes: species homo, sequens. Denique Anselmus de incarnat. verbi, & non sine graui oppositæ opinionis censura: cautissimè, inquietus, ad sacra pagina questiones accedant, sunt moriendi illi utique nostri temporis Dialectici (in dialetistica heretici) qui quidem non, nisi flatum vocis putant esse vniuersales substantias. Et mox indidem: qui enim nondum intelligit, quomodo plures homines in specie sine unus homo, qualiter in illa secretissima, & aliissima natura comprehendet, quo modo plures perso-

na, quarum singula queque est perfectus Deus, sint unus Deus?

Hæc sententia probatur primò auctoritate tot, tantorumque Doctorum, & Patrum. Secundo solutione argumentorum. Tertio, quia intellectus potest ratione distinguere ea quæ sunt realiter idem, vt inferius constabit: ergo & poterit realiter plura & diversa confundere, & vnum reddere, prout ad vniuersale oportet. Quartò, quoniam alias omnis prædicatio vniuersalis erit falsa, siquidem sola vox vniuersalis de voce à se realiter distincta, aut conceptus de conceptu prædicabuntur; quid autem falsius, quam, cum dicitur homo ex. g. est animal, eam vocem dissyllabam homo, esse vocem trisyllabam animal, vel apprehensionem distinctam priori interius respondentem esse apprehensionem confusam, quæ posteriori respondet: Quinto, quia nomina vniuoca, & vniuersalia, vel aduersariaj concedunt: at vniuoca iuxta omnes sunt, quorum nomen est commune ratio vero substantia nomini accommodata est omnino: eadem: at res, siue substantia nomini vniuoco hominis v. g. accommodata non habet identitatem, siue unitatem singularem, & numericam, vi luce clarius: ergo vniuersalem: sexto tandem: pleræque scientiæ sunt, non de singularibus, sed de vniuersalibus: at non de vocibus, & conceptibus vniuersalibus, alias nullæ essent scientiæ reales, nullæ non sermocinales, cuiusmodi sunt v. g. logica, & grammatica: ergo de rebus vniuersalibus: haec ergo admittenda: Non me latet Heraclitum, Ephesum, & Cratylum eius discipulum, Epicureos quoque, & nouos academicos huius initio capituli citatos, vt vniuersalia de medio tollunt, sic etiam scientias omnes negare, quo tamen placito nihil inficiunt, & stultius esse, & per se liquet, & in loco constabit.

C A P V T II.

*Quatenus res siant per intellectum
vniuersales?*

Premitto primò, naturam humanam Petri, & Pauli, ac cæterorum hominum ratione similitudinis esse vnam à parte rei unitate fundamentali, ac remota: quod Aristoteles 5. metaph. sapientissimè à nobis citatus docet, & ipsa unitatis natura demonstrat: cum enim similitudo dissimilitudini, quæ quedam diuersitas, seu distinctio est, opposita sit; sanè indiuisio quedam negari nequit, ac proinde vnitatis quam in indiuisione omnes collocant: quando autem vnitatis formalis, & proxima non est, solum fundamentalis, & remota esse valet. Premitto secundò, cognitionem vniuersalem hominis in similitudinem omnium hominum tendere, non in actu signato, sive ita, vt eos similes esse apprehendat, aut iudicet, sed in actu exercito, eò, quod hominis rationem omnibus communem, & in omnibus æquè repartam concipiatur.

Premitto tertio, cognitionem vniuersalem hominis, & eius à suis inferioribus præscissuam ita tendere in similitudinem omnium hominum, atque eorum unitatem fundamentalem, vt ab ea vnitatem formalem accipiat, quam postea in obiectum suum refundat, & quam ei velut acceptam referat: quod in hunc modum declaro à simili, vt aiunt: actus liber voluntatis nostra tendens in bonitatem obiectuum & radicalem, seu fundamentalem obiecti externi ab ea bonitatem formalem & proximam

nam haurit, quam pro posteriori in ipsum obiectum externum reificat, vt in materia humanorum actuum communiter Theologi docent: idem igitur seruata proportione de vnitate actus, & obiecti vniuersalis dicendum est.

13 Præmitto quarto; vt actus ille confusus nostri intellectus ab vnitate fundamentali obiecti vnitatem formalem in obiectum resuam mutuetur, memram, ac solam similitudinem obiecti per ipsum atttingi debere: qua ratione vt actus bonitatem radialis cursus v. g. amplectens cursum formaliter bonum efficiat, in solam eius bonitatem præscisa omni malitia tendere debet: huius ratio est, quia, si multipliciter, ac dissimilitudinem obiecti actus considerat, illud ratione multiplicetur, ac diversificet, necesse est: ergo vt illud omnino vnum ratione nostra efficiat, ab omni multiplicitate, ac dissimilitudine præscindere debet. Porro sicut bonditas moralis actus voluntatis non præcisua, sed positiva est, etiam actus bonus à malitia obiecti præcindere debet, ita similiter vnitas formalis actus vniuersalis in obiectum resuam esto à multiplicitate, ac diuersitate necessario præscindat, est nihilominus positiva quodammodo, vt in superioribus est non semel à nobis animaduersum.

14 Præmitto vltimum, præcisionem rationis communis à suis inferioribus in horum similitudine radicatum duplice esse, vt notauit B. Thomas 1. part. quest. 8. art. 1. ad 1. & Boetius in proemio Porphyrij, videlicet, aut per modum compositionis, aut per modum simplicitatis, vel, vt alij loquuntur, negativam, aut præcisiam. Præcisio negativa, seu per modum compositionis est, cum intellectus rationem communem inferiora esse negat, vt, si quis hominem in communi renuat esse Petrum, Paulum, ac ceterorum individuorum collectionem, coneturque esse reuera aliud quidpam; & h. c. præcisio est falsa, atque vniuersale non constituit, eo, quod à multiplicitate non præscindat, sicut oportere ex anteriori constat præmisso. Præcisio, vel abstractio præcisua, seu per modum simplicitatis est, cum intellectus rationem communem inferioribus concipit; in quo nulla est falsitas, fictio nulla, cum nō sit iudicare, hoc non esse illud, sed de hoc cogitare, nō de illo: ad quod pertinet illud Aristot. 2. phycorū c. 18. abſtrahentium non est mendacium: ea quoque ratione Samuel lib. 3. regum cap. 16. non ficta, sed verisimile dixit, ad sacrificandum Domino veni, cum tam ad vngendum Daud venisset, et scilicet, quod vnum finem dixerit, alium vero non negavit, sed ab eo præsciderit, seu quod iuxta est, eo, quod vnum aduentus sui finem fine alio dixerit.

15 Quibus positis cognitione confusa hominem, v. g. à suis inferioribus præscindens eum vniuersalem formaliter constituit, & denominat eo, quod in obiectum re ipsa multiplex, & fundamentaliter vnum vnitatem formalem ab ipso emendicata cum fœnore refundat, vt superius explicatum est: ita ergo in eiusmodi vnitate intellectuali, & multiplicitate reali obiecti eius consistit vniuersalitas.

C A P V T III.

Quod fiant res vniuersales ab intellectu per obiectuam præcisionem rationis communis à suis inferioribus.

16 **V**T melius innotescat modus ille nuper explicatus, quo sit vniuersale per intellectum, ac P. Lyncei Philosophia Tom. I.

curatè discutiendum est, num ratio nostra obiectuæ præcindat conceptum communem, & vniuersalem à suis inferioribus, id est, an his incognitis, illum cognoscatur, vel potius ab eis tantum formaliter præcindat conceptum communem, illaque non cognoscere dicatur, non, quod ea ignoret, sed, quod confusè, & imperfectè cognoseat.

17 Præcisionem obiectuam variarum formalitatium ab aliis, & multo maximè communum à particularibus sibi subiectis, & à se re ipsa, actuque prorsus indistinctius tuerint omnes authores, quos in metaph. lib. 2. tract. 4. cap. 2. & 3. pro distinctione virtuali in creatis laudabimus: præsertim vero B. Thomas multis in locis, Carthusianus, & apud eum Petrus de Tarantasia in 1. distin. 2. q. 2. Capreolus etiam in 1. distin. 8. q. 8 a. 2. Caietanus de ente, & essentia quærit. 12. ad finem, Ferrara lib. 1. contra gent. cap. 35. §. vnde, si queratur, clypeus Thomistarum quest. 10. in Porphyrium conclut. 2. Iauellus 12. metaph. quest. 19. art. 2. conclus. 2. Hispalensis in 1. distin. 8. quest. 4. art. 4. ad 6. & 8. Soncinas quest. 4. ad 6. Egidius in 1. dist. 6. 1. p. distinctionis quest. 3. art. 1. Albertus in 1. dist. 8. art. 3. & 4. Sylvestris 1 p. conflati, q. 13. art. 7. §. 6. Torrez 1. part. q. 2. 8. art. 2. d. 1. part. 2. Franciscus à Christo in 1. distin. 2. quest. 3. conclus. 4. Heruæus quodlib. 3. quest. 2. Et quodlib. 8. quest. 1. Bonaventura in 1. distin. 8. art. 1. q. 1. ad vltimum, Richardus dist. 3. art. 2. Baconius in 1. dist. 2. quest. 2. art. 3. Andreas de Nouo-castro dist. 3. 2. quest. 1. §. ad confirmationem, Toletanus dist. 8. quest. vnicam art. 2. conclus. 4. Argentinas in 1. dist. 6. quest. 1. art. 2. ad 4. Henricus in summa. art. 51. quest. 2. & 3. Gotfredus apud Aureoluin in 1. dist. 8. quest. 3. art. 1. Aleinus 1. part. quest. 2. 3. memb. 4. art. 1. Rubinius in 1. distin. 8. quest. 4. art. 1. conclus. 4. Marsilius quest. 12. art. 3. 2. part. articuli, Auerroes 12. metaph. comm. 39. Abulensis quest. 1. ad caput 6. Exodi, Dionysius Cisterciensis in 1. distin. 22. quest. vnicam art. 2. conclus. 6. Palacius in 1. dist. 2. disput. 2. versus finem, Niphus 12. metaph. disp. 13. cap. 4. Ex nostris autoribus Molina, Suarez, Toletus, Conimbricenses, Tellez, Rubius Coninch. Martinon, Vallius, & Campton in Met. citandi, cum erit nobis sermo de distinctione virtuali in rebus creatis. Quamuis autem horum authorum non pauci de Deo tantum sermopem habeant, propterea negari non potest, quin nobis faueant: nam, si prædicata diuina summe vna intellectus noster præcindere potest inuicem ex parte obiecti, à fortiori concedendum est, eam illi vim inesse respectu eorum, quæ nobis conueniunt, præterquam, quod rationes, ob quas præcisionem obiectuam in Deo adstruant, respectu nostri eandem vim habeant.

18 Hac ergo sententia mihi magis placet; eamque suadeo primò hunc in modum: eo ipso, quod vna formalitas obiecti ab alia virtualiter distincta sit, vna ab alia obiectuæ præcindi potest: ast vna obiecti formalitas ab alia; superior videlicet ab inferiori virtualiter distinguitur, vt in Metaph. 1. 2. tract. 4. constabit: intellectus igitur vnam formalitatem ab alia præcindere poterit obiectuæ. Maior suadetur, tum, quia aptitudo ad prædicata contradictoria intrinseca magis, aut certè non minus in creatis repugnat, quam aptitudo ad prædicata contradictoria extrinseca, qualia sunt cognosci, & non cognosci: sed distinctio virtualis intrinseca reddit eundem realiter conceptum finitum, & creatum aptum ad prædicata contradictoria intrinseca, cuiusmodi sunt terminari, & non terminari; assimilari,

& non assimilari, &c. vt liquebit in metaph. vbi suprærgo etiam reddere poterit eundem conceptum in nobis secundum diuersas formalitates apum ad prædicata contradictionia extrinseca, videlicet cognosci, & non cognosci, in quibus præciso obiectua consistit: tum etiam, quia de eodem realiter contritionis actu supposita distinctione virtuali affirmat intellectus, eum, quatenus amor est, terminari ad diuinam bonitatem, & quatenus odium est, ad illum non terminari: intellectus igitur ex parte obiecti amorem ab odio secum indentificato præscindit, siquidem ex parte obiecti aliquid de uno affirmit, quidquid sit an utrumque, saltem apprehensio ex parte obiecti cognoscatur, atque adeo unum ab altero non perfectè, sed imperfectè præscindat: vbi autem hec præciso imperfecta, & inadæquata possibilis sit, nullo iure negari potest perfecta, & adæquata.

19

Rursus secundò suadetur eadem sententia ad homines. In hac propositione, *homo est confusè cognitus*, terminus ille, *homo*, iuxta aduersarios supponit simpliciter, non personaliter, cum significet, rem prout subest secundis intentionibus, in qua significatione Hurtadus noster obiectuarū præcisionū acerrimus infector, & plerique eius asseclæ suppositionem simplicem collocant. At à termino simpli- citer supponente non valet descensus sita ad inferiora, sicut valet ab eo, qui personaliter supponit v. g. ex eo, quod animal sit genus, haud bene infertur, equum esse genus, aut hominem esse genus, utrumque verè esse viuens, bene colligitur ex eo, quod animal viuentis rationem obtineat: proinde talis descensus est infallibile signum suppositionis, & eius à simplici discrimen ab Hurtado, Toletto, Fonseca, & reliquis concessum: iam igitur ex eo, quod homo sit confusè cognitus, non sequitur Petrum, & Paulum, ac reliquias inferiores ex parte obiecti confusè cognitos esse, adeoque ex parte obiecti cognitio hominis in communi ab eius inferioribus præscindit.

20

Præterea tertio suadetur eadem opinio: Non magis requiritur aliqua distinctione formalitatis A à formalitate B, vt prior illa formalitas sine posteriori ex parte obiecti cognoscatur, quam requiritur aliquid esse, vt quid absolute cognoscatur iuxta celebre illud Aristotelis pronuntiatum *quod non est, non scitur*: Atqui ad absolute cognoscendum aliquid non requiritur, vt id, quod cognoscitur, habeat sim- pliciter esse: igitur nec ad cognoscendam ex parte obiecti formalitatem A sine formalitate B haud est opus, vt utraque formalitas actu, aut plus, quam virtualiter distinguantur inuicem, utrè sunt verè, & simpliciter una, & altera: Maior est perspicua: minor suadetur, quoniam intellectus merè possibilia immediatè cognoscit: at ea nullum esse simpliciter ha- bent, nullum sunt habitura.

21

Confirmatur, & declaratur. Plura ad tendentiam physicam, quam ad intentionalem requiruntur: qua ratione virtus physica v. g. calefactiva, & ignis propria nequit agere in distans sine medio, aut etiam mediatis in passum, quantumcumque distans, aut deinde in passum physice non existens, cum tamen agere possit intellectus triplici illo modo intentionaliter, & cognoscendo, vt est experientia testifici- um, quamvis igitur disputandi gratia permittamus, potentias physicas formalitatem aliquam obiectiù ab alia præscindere, & unam sine alia vnire, producere, aut alio quous modo physicè attingere non posse absque, eo, quod utraque formalitas una, & alia sint, actuque, & simpliciter distinguantur;

tamen intellectus unam formalitatem ab alia obiectiù præscindere, & unam sine alia cognoscere po- terit absq; eo, quod utraque formalitas sint propriè una, & alia, aut simpliciter distincte inuicem: Hæc illa nostri intellectus tories in præsenti materia re- petita subtilitas, in quam prout à nobis explicatam, vis præscindendi obiectiù, & quod in se unum est, dividendi, optimè refundi potest.

C A P V T IV.

Vtterior probatio præcisionis obiectiue.

22
Q

Vando procul hominem conspicio nescius, quan homo, vel aliud animal sit, cognosco esse animal, & non cognosco esse rationale, illiusque, & non huius rationem reddere possum: animalitatem igitur sine rationalitate prout tali re ipsa cognosco, & alteram ab altera ex parte obiecti præscindo. Hoc argumentum satis celebre in præsenti materia aduersariorum aliqui contemnunt: nullam tamen ab eis afferri solutionem compereo, quæ ex toto sa- tisfaciat.

Quidam respondent, quod viso eminus homine, lateat rationale, & non lateat animal, & animalis, non rationalis à me ratio reddi possit, non ex eo proficii, quod animal à rationali obiectiù præ- scindam secundum quod in recto includunt, & quatenus realiter identificantur, sed ex eo duntaxat, quod connotata animalis, & non connotata ratio- nalis ex parte obiecti attingam, totamque entitatem hominis, qua animal, & qua rationale est in ordine ad sensations, non vero in ordine ad discursus cognoscam. Contra tamen sic arguo: quod co- gnoscam ens in communi immemor hominis, & equi, & præscindendo ab utroque, non oritur ex eo, quod connotata, sive effectus hominis, & equi ex parte obiecti à me neuquā attingantur: igitur ex eo tantum oritur, quod ratio entis ab homine, & equo obiectiue præscindatur, ac proinde idem à fortiori dicendum est de animali procul viso, & confuse co- gnito: consequentia est perspicua: suadetur antecedens, quoniam cognitio entis iuxta aduersarios ex parte obiecti cognoscit quidquid est ens, at connotata, sive effectus proprij hominis, & equi sunt reuera entia, nequit ergo fieri, quin cognitio entis ea ex parte obiecti attingat.

24
Secundò aduersus eandem solutionem sic argumen- tor: Quando cognoscitur animal in communi, cognoscuntur connotata equi, & effectus eius pro- prij quod ergo tunc lateat equus, & non lateat ani- mal, sed appareat non oritur ex eo, quod connotata animalis, non connotata equi attingantur ex parte obiecti, sicut aduersarij nituntur: consequentia est in aperto: probatur antecedens: cognito animali in communi, attinguntur ex parte obiecti sensations in communi: at hinnitus, qui est proprium connotatum equi, est, tum virtualiter, tum realiter sensatio in opposita sententia: cognitò igitur animali in communi, connotata propria equi ex parte obiecti dignoscuntur.

25
Tertiò contra eandem solutionem sic arguo: Cum cognosco animal in communi, illud in ordine ad sensations in communi percipio, non vero respe- ctu sensationum in particulari, alias profeßò ani- mal in particulari dignoscere: quod ergo sensa- tiones in communi, non in particulari cognoscam, aut descendit ex eo, quod illas ab his obiectiù præscindam,

præscindam, & ita intentum adeptus sum, aut ex eo, quod cognoscam sensationes in communi in ordine ad alia connotata in communi, & rursus, quod haec in communi, non in particuli dignoscantur, refundi debet in alia connotata, & sic in infinitum, quod sanè impossibile est, atque in intellectu gibile: Enimvero si hunc progressus in infinitū non renuas, ed, quod prima connotata alia secunda, & haec tercia, & sic in infinitum respiciant, atque adeò intellectu ita ea cognosci nihil habere putes incommodi; in contrarium illud est, quod, licet infinitus is progressus absurdus fortasse non sit in ipsis connotatis, sive effectibus possibilibus, horumque alij ab aliis nullo fine pendere possint; ceterum in intellectu admitti, & ab eo cognosci nequit, eo, quod noster intellectus, que sunt eius angustiae, que imperfectione, & finitas, cognoscere actu infinita, atque inter illa distingue non sustineat. En quam parum conferat aduersariis ad connotata, & effectus rerum confugere: siquidem in his eadem est difficultas, eadem vis nostri argumenti, atque in ipsis principiis effectuum, & connotatorum.

26

Secundū alij respondent, voces significatiuas duplēcē habitudinem importare, aliam ad res, aliam ad conceptus: quamobrem, licet vox *animal*, eandem rem, atque haec vox *animal*, significet, at conceptum longe diversum, & magis explicitum indigit: vnde quod viso procul homine lateat rationale, & appareat animal, ideo est, quia ex parte obiecti a tingitur totus homo quatenus animal, & quatenus homo est conceptu correspondente huic voci *animal*, non verò conceptu subiecto huic voci *rationale*; ac proinde animal à rationali, non ex parte obiecti, sed ex parte modi cognoscendi, sive quod in idem recidit, non præcisione obiectiva, sed præsione formalī præscindit.

27

Prima tamen huius solutionis impugnatio sit ad homines. Cum cognoscō hominem definitionis humanae ignarus, hominem ab eius essentia, ac definitone, videlicet animali rationali, neutiquam à me præscindi censem plures aduersariorū: & tamen hominem non cognoscō conceptu, seu claritate respondentē huic voci complexe, *animal rationale*: præscilio igitur animalis à rationali nequit in eo consilere, quod totum obiectum, animal nimirum & rationale cognoscatur ex parte rei ipsius, non tamen conceptu, qui huic voci, *rationale*, respondet. Secundū eandem solutionem absoluē impugno: nam iuxta illam eadem facilitate dici posset, cognito Deo, ex parte obiecti cognoscī hominem, & equum, & infinitos effectus, quos Deus essentialem respicit: quod verò effectus in cognito Deo ita lateant, vt nulla eorum ratio reddi possit, inde proficiet, quod non cognoscantur conceptu, seu claritate respondentē his vocibus, *homo*, *equus*, &c. Quin etiam singi posset, cognito Petro cognoscī etiam ex parte obiecti ceteros omnes homines propter eorum cum illo identitatem specificam, & similitudinem: videri tamen eos latere: non quod reuera lateant, sed, quod minime cognoscantur conceptu correspondentē his vocibus, *Petrus*, *Ioannes*, *Ignatius*, &c. sed duntaxat huic, *Petrus*.

28

Tertiū eandem impugno solutionem. Prolata hac voce, *homo*, haudquaque Deus cognoscit cognovitvē vñquam conceptu correspondentē prædicta voci: ea namque vox simplex, cum talis sit, & non oratio integra, non significat iudicium, cui soli in Deo locus est, sed apprehensionem simplicem, cuius ille est incapax. At propterea quis ausit dicere, Deum absolute, & simpliciter non cognoscere ho-

minem? Quod ergo viso procul animali rationali, illud esse rationale simpliciter, & abolutè non cognoscā, nequaquam ori potest ex eo, quod illud non percipiat, conceperūt, respondente huic voci, *animal*, sed potius inde tantum, quod eiusmodi formalitas prout talis ex parte obiecti meam subterfugiat cognitionē. Quarto tandem eam refello solutionem hanc in modum. Ibum, & albedo v. g. diuersis nominibus significantur, ac diuersis etiam cognitionibus: cognitio enim albi est concreta, & albedinis abstracta. At hoc non obstante, haud possumus perfectè præscindere album ab albedine, aut vniuersitatem, & non alterius rationem reddere. Quod ergo animal, & rationale diuersis nominibus exprimitur, neque non diueris cognitionibus, altera clara, & altera obscura, hoc erit insufficiens, ut præscindatur animal à rationali, vive vniuersis ratio reddi possit, & non alterius.

29

Tertiū alij etiam, qui præcisiones obiectivas nobiscum tueruntur argumento proposito parum fidunt, eo quod solos actus abstractios præscindere posse obiectiuē existent, non vero intuituō: huiusmodi autem est actus ille, quo hominem procul visum animal esse tantum cognoscimus. Porro huius cognitionis duplex ab iis ratio adduci consuevit: Prima sic habet: cognitio intuituā cognoscit obiectum sicuti est in se, vt ex eius definitione perspicuum: cognoscit ergo ex parte obiecti quid est in ipso, quin ulla eam formalitas lateat, alias obiectum non sicuti est in se cognosceret: Secunda ratio est, quoniam aliqua distinctio rationis sit per actus abstractios, que non sit per intuituō: at ea alia esse nequit, quam præcisua ex parte obiecti.

30

Cæterum hoc discriminis inter noritiā abstractiū, & intuituā probare nequeo. Namque color à candore, & nigredine obiectiuē præscinditur, aut certe nulla ratio communis à suis præscindi poterit inferioribus: sed color intuituē, & per species proprias cognoscitur, vt exploratum. Ratio a priori est, quia non solum cognitio abstractiū, qua substantiam animalis v. g. per species alienas accidentium, quibus libet, cognolco, verum etiam cognitio intuituā coloris v. g. per species proprias confusionis, & imperfectionis, capax est: cur ergo ea confusio, & imperfectione ad præcisionem obiectiuē pertinere nequeat? Equalem præterquam quod visionem materialem actui intellectus intuituō in modo tendendi valde similem obiectiuē præscindere in met.lib.2. tract.4. ostendemus, cum distinctionem virtualem in rebus creatis probabimus; in schola Scotistica nihil solemnis, quam visionem beatificam obiectiuē præscindere naturam diuinam à relationibus: & extra scholam Scotistarum satis etiam solemnē est, eandem visionem beatam præscindere obiectiuē naturam diuinam ab actibus liberis, vt videtur est apud P. Hurtadum disp.6.metaph. se. t.6.vbi admissa præcisione obiectiva, de ea nobis cū ab omnibus philosophandum esse existimat. Ad primam rationem oppositam respondeo, cognitionem intuituā attingere obiectum facit et, non, quia eius omnes formalitatem attingit, sed, quia per imagines & species proprias illud percipit, cum tamen cognitionis abstractiū illud percipiat præsidio imaginum, & specierum alienarum. Ad secundum respondeo, nullam distinctionem rationis fieri per actus abstractios posse, que per intuituō fieri nequeat: Nec vero aduersarij oppositum probant aut possunt.

Quartū alij respondent, animal latius patere

Y 3 reipla

se ipsa, quam rationale, ab eo que realiter inadæquatè, sive instar totius à parte sua distingui: animal enim complectitur, tum rationale, tum etiam cæteras differentias: merito igitur huius distinctionis seorsim à virtuali à nobis, vt videtur conficta, conuenire eis prædicta contradictionia, cuiusmodi sunt cognosci, & non cognosci, vniuersus, & non alterius reddi rationem aliquando.

32

Cæterum tametsi hæc solutio locum habeat, vbi animal in communi cognoscitur, in cognito rationali: at quid valet, vbi hoc animal prout tale scitur, ignorato rationali? hoc autem posterius toties contingere solet, ac illud prius: quāuis ergo præcisio animalis in communi à rationali refundi quodammodo possit in solam eorum distinctionem realem inadæquatam, que vero est huius animalis numero à rationali referri debet in virtualem vtriusque distinctionem: adeoque talis præcisio erit obiectiva, sive eiusdem realiter à se ipso. Rursus, et si pars cognosci possit, non cognito toto, quod constituit, at non è conuerso totum sine parte, ex qua coalescit: vt ergo animal in communi cognoscatur sive rationali, quid prodest, animal ab eo distingui inadæquatè, seu vellut totum à sua parte? Si à nobis obiectum foret rationale cognosci sive animali aliquid afferrent aduersarij, quod ad rem faceret: cæterum nihil tale obiecimus.

33

Quintò tandem alij respondent, animal quidem, sive in communi, sive in singulari sumptum cognosci, non cognito ex parte obiecti rationali: id tamen non esse, præscindi idem à se ipso, sed cognosci unum obiectum, & aliud realiter inadæquate distinctum non cognosci: haud enim, inquit, animal, haud rationale referuntur essentialiter, sive iuxta aliorum phrasum transcendentaliter ad suos effectus, id, quod eis commune est cum cæteris omnibus causis creatis: quin potius quod animal sit animal, ac principium sentiendi, est denominatio, partim intrinseca, partim extrinseca, & consistens, tum in ipsa hominis substantia, tum etiam in sensationibus possibilibus: quod item rationale sit tale, ac principium discurrendi, ei partim intrinsecus, partim extrinsecus, ac, tum à substantia sua, tum etiam à discursibus in potentia conuenit: Quo sit, aliud esse, vt dictum est, quod cognoscitur, & aliud quod ignoratur, quoties ex parte, vt aiunt, obiecti notitiam habet intellectus animalis, non verò rationalis, in quo quid mysterij?

34

Hæc postrema solutio ab illa, quæ primo loco posita est in eo differt, quod altera statuat, cognito animali, cognosci etiam ex parte obiecti rationale secundum omne, quod ei est intrinsecum, & essentialis solumque aliquid extra eius essentiam non cognosci permittat: altera verò contrarium, & omne aliud definit: ast in eo conueniunt, quod ambæ ad diuersa connotata configuant, & per respectum ad ea cognitionem animalis sine rationali tueantur quocirca impugnationes omnes huius initio capitatis posita contra primam solutionem aduersus ultimam hanc omnino procedunt. Namque cum ens in communi à rationali, aut etiam animali præscinditur, nihil continent hæc quod in ente realiter non claudatur: tum ergo non unum sine alio realiter distincto cognoscitur, sed aliquid à se ipso præscinditur obiectu. Rursus animal in communi, hoc ipso, quod sit aggregatum ex entitate ipsius, & sensationibus possibilibus cohibet realiter hinnitum, rugitum, & cæteras sensationes in particulari; quando ergo cognoscitur sine hinnibili, rugibili &c. eiusdem sit à se ipso præcisio. Denique ipsa connotata

in communi, cum sine semet in particuliari dignoscuntur, idem contingere est necesse, vt intuenti clarebit.

Vlterius secundò, tametsi sit probabile, nullam causam creatam referri transcendentaliter ad suos effectus: at contrarium non est improbable, imò fortasse probabilius, vt in physica constabit: quid autem sit de rebus à Deo producatis, certè alias ab illo produci ad suos effectus transcendentaliter, sive essentialiter relatas certissimè tenendum est, vt ostendetur in loco: in iis autem nostrum argumentum proponi potest eadem vi, & energia: quæ ergo ei est adhibita solutio, dupli de causa fragili innititur fundamento. Tertia quoque adiungi potest: nam etiam modo, & in hoc terum ordine indubiatum est, actus intentionales intellectus, & voluntatis, & sensuum omnium referri essentialiter ad suu obiecta: quandò ergo cognoscere visionem Petri v.g. modò terminari ad albedinem, nescius, an eadem visio terminetur ad nigredinem alicubi propositam, eiudem visionis vnam formalitatem, ac terminacionem, vt sic dixerim, ab alia ex parte obiecti præscindo: hic enim haud est recurrere ad distinctionem ullam inadæquatam realem.

35

C A P V T V.

Prosecutio superioris probationis.

CVi solutiones omnes adhiberi solitas, cum receiverimus suprà, hoc reliquum est vt in præsenti quasdam aduersus illam instantias diluvamus: ita enim planè constabit, magis in ea esse momentis, ac plus ponderis, quam arbitrantur aliqui. Prima ergo quorundam instantia est; si quid nostrum valet argumentum non posse animalitatem, & rationalitatem non inuicem virtualiter distingui per formalitatem à se distinetam: & rursus hanc formalitatem ab utraque virtualiter distingui per aliam formalitatem, & sic in infinitum. Sequela probatur, quoniam idcirco animal à rationali virtualiter distinguitur, & obiectu præscinditur, quia possum cognoscere aliquid esse animal nescius, an sit rationale: at possum cognoscere animalitatem, & rationalitatem nescius an distinguantur virtualiter: eorum igitur distinctione virtualis est formalitas quædam ab eis distinta: rursus hanc formalitatem cognoscere possum omnino nescius, an distinguatur virtualiter ab animalitate, & rationalitate per seipsum: distinguitur ergo ab eis per aliam formalitatem, & sic ablique vlo fine. Verum respondeo, admisso processu illo formalitatum infinito. Quod autem non sit absurdus, sed rationi satis consentaneus, ex professo à nobis ostendendum est in metaph. lib. 2. tract. 4. cap. 17. in solut. vii. gesimi quinti argumenti.

Secunda aliorum instantia sic habet. Possum cognoscere hominem, & nescire eius definitionem, adeoque non cognoscere, quod sit animal rationale: & tamen non propter ea præscindo ex parte obiecti hominem ab animali rationale: nihil enim à sua essentia præscindit obiectum, aut virtualiter distingui sustinet, à sua, inquam, essentia logica: Similiter ergo in præsenti &c. Hæc instantia multos turbavit, & à nostra opinione auersit. Sed est, quantum opinor, latus leuis. Namque non possum cognoscere hominem quidditatue sumptum, quin eum esse animal rationale cognoscam, & huius rationem reddere queam, si oportuerit: solum ergo possum

36

37

possim dignoscere sine animali rationali hominem attributive, & accidentaliter sumptum, quatenus nimirum est subiectum accidentium externorum, quae sunt hominis propria, siue prout habet hominis ora, vocemque, coloremque: sed homo prout subiectum connaturale eiusdemmodi accidentium, & quatenus animal rationale, siue principium sentiendi, ac discurrendi est virtualiter diuisibilis, ac multiplex: Quid ni enim? haud namque contrarium aliquo probant argumento: haud etiam illud ex nostra sententia colligunt: etenim qui animal hinc, & illinc rationale respectu sensationum, ac discursus virtualiter distinguimus, eodem profecto iure hominem prout respicit accidentia externa hominis propria a semetipso, quatenus innotetur sensaciones simul, ac discursus virtute distinguemus.

38 Instant tertio alij, vel potius precedentem instantiam replicant, atque inculcant. Possim cognoscere hominem quidditatem sumptum, hoc est possim scire quempiam habere quidditatem hominis, eamque physica euidentia colligere ex collectione proprietatum exteriorum hominis, quae tota in eum concurrit; & dubitare tamen, quoniam sit illa quidditas, adeoque ignorare, an sit animal rationale. Atqui non possim prescindere obiectum quidditatem hominis ab animali rationali, alias hoc non esset formalissimum quidditas hominis nihil enim omnino est quidditas illa, quod ab ea virtualiter distinguitur, quo pacto risibilitas non est quidditas hominis, quoniam est ab ea virtualiter distincta.

39 Respondeo, multum esse inter quidditatem hominis implicitè sumptam & explicitè usurpatam: quidditas hominis implicitè sumpta est ea, quatenus cognoscibilis conceptu correspondente huic voci, *quidditas hominis*: quidditas hominis explicitè usurpata est illa, prout cognoscibilis conceptu correspondente huic voci, *animal rationale*. Prior conceptus est confusus, & imperfectus, & quidditatem hominis refert, non immediatè ad accidentia externa hominis propria, sic enim non esset quidditas, aut conceptus primarius hominis, sed attributum, & conceptus secundarius, at mediate tantum, & immediate ad principium, ac subiectum eorum accidentium, cum quo connectitur, & ex quo colligitur: vel, si maius, dic eum conceptum referre quidditatem hominis ad solas sensiones, & discursus, confusè tamen, & imperfekte. Posterior conceptus est clarus, & perfectus, quidditatemque hominis refert explicitè, & distinctè ad sensiones, & discursus. Quocirca duplice nomine dissidet vna quidditas ab alia: primum in ordine ad cognitionem claram, & obclaram, quarum vna, & aliam alia terminat: deinde in ordine ad sensiones, & discusiones, quas altera immediatè respicit, & in ordine ad accidentia exteriora, quae sola fortassis altera mediate connotat: aut fortassis etiā tertio dissidens in ordine, quae vna ad sensiones, & discusiones clares cognitas, & altera ad illas cōfusas representatas importat. Huiusmodi autem differentiae, quibus quidditas hominis implicita secernitur ab explicita, & è conuerso, haud sunt solius rationis ratiocinantis, sed etiam ratiocinata, siue virtualis, & omnem intellectus operationem saltem actualiem anteuertunt: siquidem, quotiescumque duo quedam respiciunt diversa connotata, virtualiter differunt, ut in nostris principiis manifestum. His constitutis dicendum est, quidditatem hominis implicitè sumptam praescindi ex parte obiecti ab animali rationali, quo

sine cognoscitur, ab eoque adeo virtualiter distinguui: Cæterum quidditatem hominis explicitè usurpatam cognosci non posse sine animali rationali, ac proinde mirandum non esse, quod ab eo sit virtualiter indistincta.

At arbitrabitur fortassis aliquis, inepte à nobis distinguui virtualiter duplē quidditatem in homine, vnam implicitam, aliam explicitam: tum, quia vni homini cur vna quidditas, & essentia non sit satis? tum etiam, quia, si virtualiter distinguantur, ordinem prioris, & posterioris necessariò habebunt, sicuti risibilitas, & rationalitas: quae ergo illarum quidditatum posterior fuerit, erit, & non erit quidditas: erit quidem, quia hoc supponitur: non erit, quoniam quidditas est conceptus primarius, & non secundarius, aliore posterior.

Cæterum nego, ineptam, absurdam esse virtutem distinctionem duplicitis quidditatis humanæ: Quod enim homo sit unus, nihil obest: in eo enim nihilominus distinguui solet iuxta omnes duplex essentia, altera logica, per quam sit animal rationale, altera physica, per quam corpore, & animo constet. Rursus in Petro quantumvis uno, & singulari triplex essentia à multis assignari consuevit, prima logica, meritò cuius sit animal rationale, secunda physica, munere cuius corpore, & animo coalescat, tertia metaphysica, siue iuxta aliorum phrasim, eamque meliorem, indoctrinalis, beneficio cuius sit hoc animal rationale.

Iam in eo, quod posteriori loco obiicitur, haud est plus ponderis, seu momenti. Cur enim vtraque quidditas simul esse nequeant: cur non ita habeant, sicuti partes continui, quarum neutra est prior ordine naturæ, quam alia, neutra alijs causis cur quemadmodum essentia physica, & essentia logica sunt simul, & vtralibet in suo genere prima, quin prius sit homo v. g. animal rationale, quam constet corpore, & animo, quin etiam prius coalescat corpore, & animo, quam sit animal rationale, ita similiter quidditas eius implicita, & explicita simultatem sortiri nequeant, planè, ut vna nequam sit prior, aliaque posterior? Propterea autem rationalitas, & risibilitas ordinem prioris, ac posterioris mutuò feruant, quoniam altera eartum connotat accidentia naturæ ordine priora, & altera accidentia è contrario naturæ ordine posteriores: prius enim natura est, te cognoscere notitia pirituali, & sensitiva, quod ride, quam illud risui habere, eove affectus genere tangi. Quæ qui em ratiō non procedit in vtraque quidditate à nobis assignata, nec alteram alteri natura procedere ostendit: Quinimò oppositum est per quam ostensu facile.

Namque si vtraque quidditas easdem sensiones, ac discusiones connotat, tametsi non eodem modo eadem claritate, & distinctione; non erit profecto, cur non simul esse debeant. Quod, si altera solim eas connotat, altera verò eas immediatè non connotat, sed, vel proprietatem aliquam physicè essentialē homini, eiusque respectum radicalem ad accidentia externa hominis propria, vel certè solam cognitionem illam confusat, quae huic voci *quidditas hominis*, respondet, haud etiam est, cur ambæ simul esse non possint, ac non debeant: nec enim quidditatem implicitam posteriorem esse oportet explicita, nisi propterea, quod accidentia aliqua naturæ ordine posteriores respiciat: at nulla eiusmodi intuetur: siue enim respiciat formalitatem aliquam homini intrinsecam, & eandem, id est respectum radicalem ad accidentia externa, hic respectus non est posterior sensibilibus, ac discursibus:

40

41

42

bus: sive respiciat solam cognitionem confusam huic voci, *quidditas hominis* respondentem, hæc cognitio non est posterior sensib[us], ac discursibus per se loquendo, ac suapte natura, cum prius cognosci possit aliquem habere quidditatem hominis, qualis qualis sit, quam cognoscatur, eum sentire, aut discurrere, aut etiam, quam actu sentiat, vel discurrat. De quidditate autem explicita hominis, quod non debeat esse posterior ea, quam vocamus implicitam, & est sponte sua indubium, nec aduersarios crediderim id negaturos.

44

Ex his, quæ differimus colliges primò, quotiescumque idem realiter non eadem, sed diuersis cognitionibus cognoscitur, hoc ipso obiectum huius cognitionis esse distinctum virtualiter ab obiecto alterius: Quare cum nunc cognoco hominem, & postea eum simili cognitione, & non maiori, sed eadem claritate cognosco, mihi aliud, & aliud virtualiter obiectum obuersari: Quatenus autem cum hoc coheret, quod vna cognitione cognoscatur propriè, & simpliciter id ipsum, quod cognoscitur per aliam, media scilicet alia formalitate, in loco exposuimus. Probatur verò sequela: namque quidditas hominis implicita, & prout confuse cognoscibilis eo ipso distinguitur virtualiter à quidditate hominis explicita, & prout clare cognoscibili: quidni ergo quævis res mundi, quantumlibet indiuisa appareat, virtuale tamen sectionem, & partitionem admittat propter respectum ad diuersas cognitiones, quibus obificitur.

45

Colliges secundò, nullam omnino præcisionem esse mere formalem, nullam, quæ non sit quodammodo obiectiva. Etenim præcisio obiectiva, tum locum habet, quandò obiectum vnius cognitionis virtualiter distinguitur ab obiecto alterius: formalis verò sive actualis præcisio, quando obiectum vnius, & alterius cognitionis est virtualiter idem, sive cognitiones, sive actus distinguuntur ac præscinduntur inuicem. Atqui repugnat obiectum vnius, & alterius cognitionis virtualiter non distingui, vt nuper statuimus: Quocircà haud impunè euadunt aduersari: sicut enim ipsi nullam præcisionem non formalem concedunt, ita nos nullam non obiectivam agnoscimus.

46

Colliges tertio perperam, & absque ullo fundamento distingui ab aduersariis nostris distinctionem rationis, huius vtique operatione factam in eam, quæ habet fundamentum in re, & eam, quæ tali caret fundamento: qualis enim cuncte distinctiones rationis, ac præcisio per intellectum facta habet in re cognita, ac præcisa fundamentum distinctionis virtualis, quo vix aliud maius excogitari potest. Colliges conseqüenter quartò, malè distingui ab aduersariis distinctionem rationis non sine eius actuali consideratione factam in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionis ratiocinatae: namque distinctione, quam intellectus cogitans facit, rationis ratiocinantis non esse non potest, vt vel ex sola terminorum apprehensione liquet. Deinde altera distinctione harum dicitur ab aduersariis habere fundamentum in re cognita, & altera eo carere: hoc autem ex vano dici perspicuum erit ei, qui superiori collectione dicta penderit.

47

Colliges quintò, formata interius hac propositione, *homo est homo*, obiectum eius, & prædicatum primò intentionaliter sumpta non distingui vllatenus: eadem enim connotata, tam implicitè, quam explicitè respiciunt: ceterum secundò intentionaliter sumpta virtualiter dissident: quando-

quidem homo, vt subiectum, idemque vt prædicatum aliam, aliamque mentis apprehensionem terminat. Discrimen autem huius propositionis, *homo est homo*, & huius *homo est animal rationale*, ac ratio, cur prior sit identica, secus posterior, est in proclivi: nam principiò subiectum, ac prædicatum prioris eadem omnino connotata, eodem modo respiciunt, nec non etiam similes cognitiones terminant: ceterum subiectum, & prædicatum posterioris fortassis non eadem connotata, aut certè non eodem modo respiciunt; dissimiles etiam valde cognitiones, & non parisi, sed inæqualis claritatis terminant: plus ergò differunt termini prioris, quam posterioris, adeoque altera earum identica, & altera formalis dici poterit.

48

Sextò tandem colliges, nomina synonima ita idem realiter significare, vt aliud, aliudque virtualiter iis corresponeat: cur enim interius diuersimodo cognosci, haud sine obiecti cogniti multiplicitate virtuali euenerint, & significari etiam exterius, ac nominari diuerso sono virtualem plurilitatem in re nominata, ac significata non arguat? Ceterum hoc non obstante synonimia vocum à nobis de medio non tollitur: ea enim nomina synonima erunt, non quæ obiectum etiam virtualiter idem significant; sed quorum obiecta, non aliam habent diuersitatem, quam quæ eis ab ipsis nominibus contingit, seorsim verò ab his sunt omnino indistincta: sic, vt vnum nomen eandem cognitionem, eamdemque rem cognitam significet, quam aliud etiam synonimum refert; eandem, inquam si quævis alia connotata, præter ipsa nomina respiciamus.

C A P V T VI.

Alia denique probatio præcisionis obiectiva.

QVæ sic habet. Distinctio rationis ratiocinatae, & distinctio rationis ratiocinantis diuersæ rationis sunt, & altera ab altera distinguitur: at hæc diuersitas in eo solo collocari potest, quod prior ex parte obiecti præscindat, secus verò posterior; aut, si, quod probabilis est, iuxta dicta cap. præcedenti, nulla distinctio facta per intellectum non præscindit ex parte obiecti, in eo solo id discriminis situm esse potest, quod distinctio rationis ratiocinantis sit ea, quam intellectus facit præscindendo obiectiu[m] vnum conceptum ab alio secum identificato, rationis verò ratiocinatae virtualis intrinseca, sive fundamentum præcisionis obiectivæ, & quorumuis aliorum prædicatorum contradicentium.

Verum Aureolus in 1. distinct. 8. quæst. 3. Okamus & Gabriel in 1. distinct. 2. quæst. 1. Gregorius in 1. distinct. 8. quæst. 2. art. 2. Maior ibidem quæst. 1. & plures alij nominales respondent, negata prorsus distinctione rationis, adeoque eius in distinctionem rationis ratiocinantis, & distinctionem rationis ratiocinatae partitione, quippè quam, vt dictum est, putant esse de subiecto non supponente.

49

Sed præter distinctionem realem admittendam etiam esse distinctionem rationis, tenuentur B. Thomas in 1. distinct. 2. quæst. 1. art. 2. & 3. & q. 7. de verit. art. 6. & opusculo 9. quæst. 1. 2. & 3. Caietanus in opusculo de ente & essentia cap. 6. quæst. 12. Henricus quodlibeto 5. quæst. 1. & quodlib. 13. quæst. 1. Ni phu-

50

51

Niphus 12. metaph. disp. 13. cap. 4. Durandus in 1. dist. 2. quæst. 3. num. 9. Marsilius in 1. quæst. 12. art. 3. 3. Capreolus in 1. dist. 8. quæst. 4. art. 1. Canariensis 1. p. quæst. 28. art. 2. disp. 1. p. 2. Averroës 12. metaph. commento 38. cuius hæc ibi notanda sunt verba: *intelleximus enim natus est dividere ad unum in esse*, & in fine commenti: *magna est differentia inter ea, que differunt in intellectu, & in esse, & qua differunt in intellectu tantum*. Nostræ Societatis idipsum tuncntur Doctores omnes: præstum verò Suarez disp. 7. metaph. sect. 1. Vasquez. tom. 2. in 1. partem quæst. 28. art. 2. disp. 1. 17. cap. 1. Molina 1. p. quæst. 28. disp. 3. Hurtad. disp. 6. metaph. sect. 5. at quid moror, tum in nostris, tum in exteris recensendis, quando nobis fauent præter Nominales paulo suprà relatos cæteri omnes scholastici?

52 Probatur autem hæc sententia primò: quia quoties aliquid obiectum aliter, & aliter à parte rei simul se habet, à parte rei distinctum, ac multiplex est, vt fatentur omnes: quoties igitur aliquid obiectum aliter, & aliter semel appetit, atque concipiatur ratione, & apparentia distinguitur: atqui idem realiter obiectum aliter, aliterque apparere, & concipi solet, vt compertum est: quidni ergo sit ratione multiplex, ac distinctum? Secundò, quia bonitas, & malitia actuum interiorum voluntatis in actiones exteriores deriuantur, & hæc ab illis formaliter bona, & male in genere moris, ac meritioria, & demeritoria denominantur, vt certo certius: similiiter ergò unitas, & distinctio conceptum intellectus in obiectum refunditur, & hoc quantumvis unum à distinctis conceptibus ratione multiplex, seu distinctum, & quantumlibet in se multiplex, à conceptu uno, & confuso unum ratione nostra denominabitur.

53 Tertiò suadetur eadem sententia auctoritate scriptura: nam Ioan. 17. *Omnia*, inquit Christus, *qua dedisti mihi abs te sunt, & tua mea sunt omnia*: at qui accepit à patre essentiam, & attributa: hæc ergo omnia, adeoque multa, & distincta appellat: sed non distincta realiter; ergo ratione quo fit, vt admittenda sit distinctione rationis in diuinis, ac proinde à fortiori in creatis. Quartò distinctionem rationis inter relationes diuinæ, & essentiam statuit Concilium Florentinum sect. 1. 8. & 1. 9. adeoque nostras inter formalitates eam supponit. Quintò Damascenus lib. 1. fidei Orthodoxæ cap. 1. sic ait; *secundum omnia unum sunt Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, præter (si ita dicamus) ingnemianam, gignemiam, & processionem; ratione autem, & intelligentia distinctum*: Ecce iuxta eum etiam in Deo summe simplici unitas, & identitas realis est coniuncta cum distinctione rationis; quid diceret de nobis, quorum haud est tanta simplicitas? Fauent etiam Augustinus lib. 3. contra Maximum cap. 10. & communiter alij Patres.

54 Sexto tandem: res dicuntur esse quodammodo in intellectu præcisè, quia in eo sunt conceptus rei: pari ergo ratione res distinguuntur quodammodo ex hoc solo, quod earum conceptus sint distincti: huiusmodi autem distinctio ex nostris conceptibus in rem cognitam restitu nequit esse realis, & intrinseca, ac proinde debet esse rationis, & extrinseca. Porro primum antecedens argumenti, (cetera enim eius partes partes sunt perspicuae) suadetur auctoritate Magistri 1. sent. dist. 35. vbi super ea verba Ioannis 1. quod factum est in ipso vita erat, sic inquit: *Ex hoc sensu omnia dicuntur esse in Deo vita, & omne, quod factum est, dicitur esse vita in ipso*,

non ideo, quod creatura sit creator, vel quod ista temporalia essentialiter sint in Deo, sed quia in eius scientia sunt, que via est: Item Anselmi super Ioannem homil. 1. Cum scribimus litteras, facit eas primo cor nostrum, & deinde manus nostra: litteræ sum primò à corde, deinde à corpore nostro: easdem autem litteras facit cor nostrum, & manus, non quod alias cor, alias manus: easdem quippe facit, sed non consimiliter: cor enim facit eas intelligibiliter, sed manus visibiliter. Et in monolog. cap. 39. Nullum dubium est, creatas substantias multo aliter esse in se ipsis, quam in nostra scientia &c. Item Commentatoris 7. metaph. comm. 23. Quidditates sunt existentes in anima, dicitur enim sanitas de forma, quæ est in anima, & de habitu qui est in corpore, & ambo sunt idem. Et ibidem inferior: *Ad animatum est*, quod forma artis dicitur duobus modis: unus est forma, quæ est in anima, & alius est illa, quæ est extra animam, & sunt idem, quoniam g. sanitas dicitur de intellectu sanitatis, qui est in anima, & de sanitate existente in corpore. Et 12. metaph. comm. 51. Verè possumus dicere, quod scientia est resoluta: sicut de annulo, & artificiali: dicimus enim, quod forma artificialis, quæ est in materia, & quæ est in mente artificis, est eadem. Hactenus ille.

Negari ergo nequit, quin modus ille loquendi, quo res dicuntur esse in intellectu, sit usitatus, adeo quod admittendus, cum in significazione vocum usui, & authoritatib[us] sit potissimum standum. Verum igitur est, antecedens nostri argumenti. Illud autem, nec non consequens ex eo deductum, totumque discursum hancenū factum, insinuat, breuique summa complectitur B. Thomas 4. contra gentes cap. 5. intellectum, ut est in intelligenti, & intentio intellectus, & verbum, & ideo illa, quæ conuenient tali intentioni, quæ est in intellectu, ut intentio est, possunt dici de re, cuius est intentio, ita, quod si intellectus malorum conceptus formet de una re stalis dicitur esse plures, & distincta, & multiplex secundum rationem, hoc est secundum esse, quod habet in intellectu: imo ipsum potest dici multæ rationes, sicut dicitur vita in Deo, ut intelligitur à Deo. Hucusque S. Doctor.

At obiectio pro sententia Nominalium, distinctionem rationis de medio eximenter Anselmum in monolog. cap. 16. Quemadmodum itaque unum est quidquid essentialiter de summa substantia dicitur ita ipsa una modo una consideratione est quidquid est essentialiter: Et ibidem paulò infra: illa verò summa essentia nullo modo sic est aliquid, ut illud idem secundum aliud modum, aut secundum aliam considerationem non sit: quia quidquid aliquomodo essentialiter est, hoc est totum, quod ipsa est. Quibus verbis distinctionem considerationis, seu rationis à Deo ablegat. Obiectio secundò: Nihil potest ratione, aut consideratione fieri non ipsum, ratione, inquam, non fingente, de qua sola sermo: alias homo v. g. fieri posset equus consideratione nostra, eaque vera: at distinguiri aliquid ratione non fingente à se ipso, est fieri non ipsum: nihil ergo ita à se distinguiri sustinet. Opponet tertio. Ratio nostra est extrinseca rei, quam inadæquate & imperfectè considerat: eam ergo distinguere non potest: quod enim rei extrinsecum est, quod eam non constituit, eam distinguere nequit; cum constitutum rei, cuiusque distinctum iuxta omnes in idem concurrent.

Leuia tamen sunt hæc fundamenta. Ad primum dicendum est, apud Anselmum nomine considerationis haud intelligirationem nostram, sed partem physicam: quare quod ait, Deum una, & alia consideratione diuersum, ac multiplicem non esse, edocet, tendit,

tendit, vt non sit in Deo vna, & alia pars physica. Hanc autem esse Anselmi mentem, constat: tum, quia eodem loci tradit, hominem vna consideratione esse corpus, & alia rationalem id est vna parte, & alia: tum etiam, quia ita eum accipiunt P. Vasquez tom. 2. in 1. p. q. 2. 8. art. 2. disp. 116. cap. 4. num. 14. & communiter alij. Ad secundum dicendum est, nihil ratione nostra non fingente fieri posse non ipsum, per modum utique compositionis, id est intellectum non posse componere verè rem vilam cum aliqua à se realiter distincta; atque hinc esse, vt homo non possit fieri equus per rationem, quin fingatur, eum esse equum: Ceterum aliquid fieri posse ratione nostra non commentitia non ipsum per modum simplicitatis, id est intellectum posse concipere aliquam formalitatem sine alia secum realiter identificata, sic, vt vi huius praecisionis prior illa formalitas sit simplex, & vna in se, atque distincta quodammodo à posteriori: hoc autem ipso, quod distinguatur à posteriori secum eadem, erit sane non posterior, seu non ipsa.

58 Ad tertium dicendum est, in primis rationem ratiocinante, & formalem esse extrinsecam rei cognitæ: ceterum obiectuam, & ratiocinatum ei esse intrinsecam, & essentiale: quidquid ergo sit de distinctione rationis ratiocinantis, quid est, quapropter negari debeat distinctione rationis ratiocinata, siue virtualis intrinseca: Rursus secundò, ne prior illa distinctione rationis est neganda: nam aliud est obiectum intrinsecè, & realiter distingui: & hoc certè descendere nequit à consideratione, aut ratione nostra: quod solum probat argumentum nominale: aliud est obiectum extrinsece diuidi: & hoc cur proficiet non possit ab operatione nostri intellectus, quantumvis extrinseca: quemadmodum mille aliae denominations extrinsecae à formis oriuntur nequaquam intrinsecis. Et quidem obiectum extrinsece, & ratione nostra diuidi, haud est aliud, quam illud, prout à nobis cognoscitur, subire divisionem, & partitionem quandam: at, prout à nobis cognoscitur, diuidi potest vi cognitionis nostra diuīsa in se, & paulatim progradientis, quantumlibet sit extrinseca: id enim quid aliud, quam ipsam diuidi cognitionem: ergo, &c.

59 Moderantius alij secundò respondent admissa distinctione rationis, eiusque partitione in eam, que vocari consuevit distinctione rationis ratiocinatae, & eam quæ rationis ratiocinantis; aiuntque, illam priorem esse, vi cuius aliquid concipitur in ordine ad vna connotata, & non alia: seorsim à quavis præcisione obiectu: posteriori vero tunc contingere, quoties idem in ordine ad eadem connotata, modò magis, modò minus explicite cognita refertur. Ceterum hæc solutio, nec distinctionem rationis ratiocinatae entis à differentiis suis, nec animalis à suis inferioribus, nec connotatorum in communi à seipso in particulari explicare potest, vt superius probatum est cap. 4. tum ad eius initium, tum etiam ad illius finem.

60 Tertio alij respondent, quoties idem realiter obiectum attingitur conceptibus dissimilibus, & qui diversi vocibus corrispondent, distingui ratione ratiocinata, idque tametsi nulla fiat eius à seipso obiectu præcisio; quoties vero non dissimilibus, sed geminatis, ac repetitis conceptibus cognoscitur in huic modum; Petrus est Petrus, tunc distingui, ac multiplicari ea ratione, quam vocant ratiocinantem. Verum qui ita disputant, id in primis statuunt cum P. Suarez disp. 8. metaph. sect. 1. num. 4. & P. Fonseca tom. 2. metaph. lib. 5. cap. 6. quæst. 6. lect.

3. & aliis non paucis, distinctionem rationis ratiocinatae esse cum fundamento in re, secus vero rationis ratiocinantis. Atqui ad concipiendam eandem rem dissimilibus conceptibus non datur maius fundamentum ex parte obiecti, quam ad eam concipiendam eodem conceptu geminato: igitur distinctione rationis ratiocinatae per dissimiles conceptus, ac rationis ratiocinantis per eundem conceptum geminatum, seu repetitum perperam explicitantur. Quid? quod iuxta hanc solutionem homo, & animal rationale ratione ratiocinata distinguuntur, quod tamen plures ex aduersariis eunt inficias.

61 Quartò alij partitionem illam explicitant sine obiectiva præcisione, aiuntque, distinctionem rationis ratiocinatae esse, partim realem, partim rationis contrà vero distinctionem rationis ratiocinantis esse solius rationis, & neutriquam realem v.g. conceptus communis animalis, à quois inferiori suo, non ratione modò, verum etiam realiter inadæquate distinguuntur, atque adeo ab eo est ratiocinata distinctus: animal autem rationale, & homo distinctionem habent solius rationis, & nullatenus realem, ac proinde ratione ratiocinante distinguuntur inuicem.

62 Verum haud magis ceteris hic sentiendi modus mihi probatur. Namque in primis homo non distinguuntur ratione ratiocinata ab anima: & tamen realiter inadæquate ab ea distinguuntur; & simul etiam ratione nostra, cum diversus conceptus animæ huic voci, homo, & huic, anima, respödeat, alterq; ea explicite, alter implicitè, alter in cōcreto, alter quasi in abstracto cognoscat. Deinde animal ab homine, & equo, & ceterarum specierum suarum collectione explicitè cognita ratione ratiocinata distinguitur, vt fatentur omnes: at non distinguuntur ab ea realiter inadæquate. Tertiò realis distinctione independenter à distinctione rationis explicari potest, ac debet: ergo & è conuerso, &c.

63 Quintò tandem alij duplum præcisionem mere formalem, & nullatenus obiectuam distinguunt; videlicet, qua plura cognoscuntur vniuersa apprehensione impartibili, seu, quod perinde est, id genus apprehensione, ad quam nequeunt duæ dirigere: & hanc præcisionem putant ratione ratiocinata præscindere conceptum communem sic apprehensum, v.g. animal à suis inferioribus: aliam, qua ita res apprehenditur, vt diversa definitione explicari postulet, & hanc præcisionem existimant ratione ratiocinante distinguere differentiam, aut speciem hominis v.g. à ratione communis animalis.

64 Displacet etiam hac solutio: tum, quia perfectas, quæ est differentia entis ratione ratiocinante iuxta hos authores ab ente distinguitur: & tamen secundum eosdem diversam definitionem, qua explicetur sibi non vendicat, eo videlicet, quod perfectas genus, per quod definiri possit, non habeat, ratione lus vniuersalitatis: tum etiam, quia hinnibile v.g. ratione ratiocinata ab animali distinguitur: at non propterea, quod conceptus respondens huic voci, hinnibile, plura impartibili apprehensione cognoscit, quam conceptus animalis, cum potius pauciora cognoscit: ergo &c. Maior probatur, quia animal ab hinnibili ratione, non ratiocinante, sed ratiocinata distinguitur, vt omnibus est in concessu: sed quantum animal ab hinnibili, tantudem hinnibile ab animali ratione distinguitur: quo pācto sicut in superioribus sūpe differimus, quantum vnu aliquod extremum ab alio realiter distinguitur, tantudem hoc etiam est à priori realiter distinctum.

C A P V T VII.

Quatenus præciso obiectiuia in diuinis etiam locum habeat?

65

Væstionem hanc pluris, quam oportet plures faciunt, cum magna ex parte vocalis sit, superpositis prædicatis contradictoriis, & essentialibus, qua ferme omnes Deo conuenire existimant. Præmitto ergo primò, præcisonem obiectiuam duplìcem esse, aliam adæquatam, qua aliqua formalitas ex parte obiecti cognoscitur, & alia prout talis neutriquam est cognita, aliam vero inadæquatam, merito cuius vna, & alia formalitas, quatenus sunt tales, attinguntur ex parte obiecti, quamvis aliter, & alterius; quia videlicet de vna aliquid affirmatur, quod de altera negatur, vel certe non affirmatur. Prior præciso obiectiuam ignorantiam, & imperfectionem, posterior vero notitiam obiecti, sicuti est, & perfectionem inuoluit. Quod autem præciso illa inadæquata vera præciso obiectiuam sit, nam de adæquata nemo dubitat, ita suadeo: affirmari, & non affirmari sunt prædicata contradictionia intentionalia: at prædicata contradictionia intentionalia eidem conuenientia cum præcisonem obiectiuam coniuncta sunt, alioqui ne cognosceudo vnam formalitatem, & nullatenus cognoscendo aliam, prout talen præciso fieret obiectiuam: quod autem de altera formalitate non fit affirmabile, quod de alia affirmatur, præcisoni obiectiuam non obedit, vt P. Hurt. hic contendit: quoniam alias cognito animali v.g. & omnino latente rationali, quatenus tali, nulla esset præciso obiectiuam alterius ab altero, cum per eam cognitionem haud sit cognoscibile rationale. Rursus affirmatio alicuius prædicati de vna formalitate, & non de alia obiectuum illud in duas formalitates diuidit, & quia præscindit, non physicè, ergo intentionaliter. Præterea aliquid physicè dupliciter scindi potest, adæquate nimurum, & inadæquate, & utroque modo verè scindi dicitur: ergo & præciso intentionalis, siue obiectiuam duplex erit, ad equata scilicet, & inadæquata, & alterutra suo modo vera, & propria. Præmitto secundò, Deo optimo maximo penes diuerfas eius formalitatis prædicta contradictionia intrinseca, & essentialia conuenire, vt in Metaph. lib. 2. tract. 4. cap. 1. demonstrandum est. Quibus positis.

66

Affero Primo: intellectus diuinus essentiam à relationibus præscindit ex parte obiecti præcisione inadæquata, non vero adæquata. Probatur quoad secundam partem, quia præciso obiectiuam adæquata manifestam imperfectionem, & ignorantiam importat: haud igitur Deo concedenda. Quoad primam partem probatur, quoniam intellectus diuinus aliquid de essentia sua affirmit, videlicet communicari filio, quod de paternitate non affirmit, sed negat: atque eo ipso essentiam à paternitate inadæquate præscindit. Adiice quod huiusmodi præciso perfectionem ab omni imperfectione seclusum, vt ex superioribus constat, inuoluit: quidni igitur Deo conueniat?

67

Affero secundò: intellectus creatus essentiam diuinam à relationibus, tam inadæquate, quam adæquate ex parte obiecti præscindit. Assertio quoad primam partem iamiam probata est: si quidem intellectus noster aliquid de summa, & increata essentia affirmit, quod de paternitate negat, aut certè non affirmit. Quoad secundam partem, probatur, quo-

niam cogitatio nostra non minus præcisa est, quam vno hypostatica humanitatis Christi Domini: at vno hæc immediatè terminatur ad filiationem, & non terminatur immediate ad naturam diuinam prout talem: alioqui, cum ista sit communis tribus personis, foret, vt omnes tres assumerent naturam humanam, nullaque earum non esset homo, vt tradunt Theologi: cognitio igitur nostra poterit similiiter immediate terminari ad filiationem diuinam, & non ad naturam prout talem, ac proinde alteram ab altera ex parte obiecti adæquate præscindere: maior argumenti (haud enim eius minor verti potest in dubium) ita suaderetur: cognitio nostra subtilior, & immaterialior est, quam vno hypostatica, cum illa sit modus intentionalis, hæc modus physicus, illa omnino spiritualis, hæc materialis, ea saltem ex parte, qua ad materiam Christi terminatur: at quo plus inest alicui rei subtilitatis, & acuminis. & quo minus corpulentia, & crassitudo ei, eo est ad præscindendum, ac veluti diuidendum magis apta, vt multis posset exemplis physicis ostendi.

Rursus, cum quis affirmat hanc propositionem, *essentia est filatio*, non attingitur paternitas ex parte subiecti, nec ex parte prædicati: nullo igitur modo attingitur, quatenus est talis, ac proinde essentia ab ea adæquate præscinditur: antecedens suaderetur, quia, si paternitas ex parte subiecti attingeretur, propositio esset hæc: paternitas est filatio, & sic falsa esset: ex parte autem prædicati paternitas attingi nequit, cum prædicatum sit filatio ab ea realiter distincta.

Respondebis primò, paternitatem attingi ex parte subiecti, non in recto, sed in obliquo, ita, vt propositio sit æquivalenter hæc: essentia eadem paternitati est filatio, quamobrem propositio, cui hæc posterior æquualet, haud quamquam erit falsa. Contra tamen sic arguo: vt aliquid in obliquo attingatur, non magis conductit identitas realis, quam connexio realis cum eo, quod attingitur directè, imo magis è conuerso connexio quam identitas, eò nimurum, quod identitas in recto, non in obliquo attingi faciat conceptum eundem cum extremo, quod dicitur in recto, attingi, at cum quis affirmat essentiam esse filiationem, ex parte subiecti non attingit omnia connata, cum quibus essentia conneatur: & quæ de obliquo respicit, alias infinita attingeret possibilia, quando ad totidem, & non pauciora refertur essentia: ergo nec paternitas in obliquo attingitur, quantumlibet cum essentia realiter identificetur.

Respondebis secundò, ex parte subiecti paternitatem attingi etiam in recto, non quod de ea filatio affirmetur, sed quod de illa negetur. Verum contra sic argumentor: quando quis affirmat, essentiam esse infinitam, non negat paternitatem esse infinitam; alias propositio futura esset falsa, vt quæ maximè: cum ergo affirmat quispiam essentiam esse filiationem, non negat eo ipso, paternitatem esse filiationem. Rursus ea propositio, *essentia est filatio*, est propositio simplex; alias nulla esset simplex: at complexa foret, si simul negaret, & affirmaret.

68

69

70

C A P V T VIII.

Soluuntur argumenta quedam aduersus præcisonem obiectiuam aliarum formalitatum ab aliis.

Intellectum nostrum haud posse præscindere ex parte obiecti rationem communem à particularibus,

ribus, ullamvè formalitatem ab alia secum realiter identificata, censem Autelus, Okamus, Gabriel, Gregorius, Major supra à nobis citati cap. 6. parum ab initio : item Petrus Cardinalis de Allia-co in 1. distinct. 8. quæst. 6. articul. 2. littera I, & L, conclus. 1. Hurtadus dist. 6. metaph. sect. 4. subsect. 2. Arriaga disput. 5. log. sect. 2. subsect. 2. Balthazar Tellez 1. part. summæ philosophic. disput. 2. per totam, vbi, tametsi nostram sententiam præferat, at Nominalium negantem præcisiones obiectivas valde probabilem censem : in eo tamen ibi mihi haud parum displiceret, quod totam hanc questionem putet esse de solo nomine: an enim eidem conceptui conueniant prædicata contradictionia intentionalia, cuiusmodi sunt cognosci, & immediatè non cognosci vel rei ipsius est controversia, aut certe nulla totius discursus philosophiae non est vocalis.

72

Pro hac ergo sententia primum argumentum, & quo sanè nullum inter antiquos iamiam relatos, nullum inter neotericos celebrius sic haber. Non possunt eidem realiter conceptui conuenire prædicata contradictionia, seu forma, & eius negatio: sed si animalitas v.g. cognoscetur, ex parte obiecti incognita rationalitate, eidem realiter conceptui prædicata contradictionia, seu forma, & eius parentia, videlicet cognosci, & non cognosci conuenirent: ergo &c. Verum huic difficultati satis, cumulateque faciendum est à nobis in metaphys. lib. 2. tr. 4. c. 13. & sequentibus, præfertim in solutione argumenti 1. 6. 7. 11. 12. 13. 14. 22. 23. 24. 25. 26. 28. 29. 30. 31. & 32. hæc enim omnia argumenta, cum eò tendant, ut non repugnet in creatis contradictioni prædicatorum cum identitate reali coniuncta, nihil minus conuincunt: quoad autem præsens, quæ est veluti omnium summa, ei ex dictis respondeo, prædicata contradictionia non posse conuenire conceptui, tum realiter, tum virtualiter eidem, at posse eidem realiter dummodo sit virtualiter multiplex, ac diuersus.

73

At videamus, quales sint aliorum solutiones: eas enim referendi, & repellendi gratia superius anticipare libuit argumentum: & quidem aliqui nulla erat eius in præsentiarum diluendi necessitas. Respondent igitur primò aliqui, prædicata contradictionia, alia esse intrinseca, alia extrinseca; & priora non posse eidem conuenire, posse vero posteriora: cuius ratio ea hæc illis esse videtur, quia, si prædicata contradictionia intrinseca, seu identificata eidem conuenirent, idem seipsum excluderet videlicet unum prædicatum contradictionum intrinsecum, alterum etiam per identitatem intrinsecum, quod per se apparet repugnare: hæc autem ratio in contradictioniis extrinsecis non procedit, quia, & à subiecto, & inter seipsa sunt distincta: quare non idem seipsum, sed aliud à seipso excludit: quocirca, cum cognosci sint contradictionia extrinseca, eidem poterunt conuenire.

74

Hæc tamen solutio eo mihi nomine displiceret, quod contrà, quam supponit, fieri nequeat, ut prædicata contradictionia extrinseca eidem conueniant, quin etiam contradictionia intrinseca competant. Quod suadeo primò, quia animalitas v.g. est capax terminare cognitionem respondentem huic, voci *animalitas*, & rationalitas propter talis haud est capax eam terminare cognitionem: at ea capacitas iuxta plerosque aduersarios per identitatem intrinseca est: ergo, &c. Major quoad primam partem est perspicua: quoad secundam autem declaratur: quia rationalitas, ut talis non est capax absolute terminare cognitionem, quia ad eam terminari nequit diuinus: at huiusmodi est cognitionis respondens

huius voci, *animalitas*, cum essentialiter sit praefixa.

Secundò propositio definiens propositionem in communi rationem communem propositionis secum identificatam cognoscit, & rationes particulares præterit, ut negari nequit, si reflexio actuum supra seiplos admittatur, ut eam aduersarij non pauci admittunt: at qui tum cognosci, & non cognosci sunt prædicata contradictionia intrinseca ei propositioni quippe in quam penes diuersas eius formalitates per identitatem conuenient: ergo, &c. Tertiò sumpto complexo ex animalitate, & cognitione solam eam cognoscente, & complexo ex rationalitate, & eadem cognitione; prius illud complexum est denominatio cogniti, cum animalitas propter talis per cognitionem vere cognoscatur, & posterius non est denominatio cogniti, cum rationalitas quatenus talis per eam cognitionem non cognoscatur: ergo cum vtrumque complexum sit realiter idem, eidem realiter complexo esse denominationem cogniti, & non esse eam denominationem conuenient: at esse denominationem cogniti est complexo prædicatum per identitatem intrinsecum: ergo eidem prædicatum aliquid intrinsecum, & eius negatio conuenient.

75

Quarto: animalitas iuxta aduersarios virtualiter distinguitur à rationalitate, alias ab ea non posset obiectu p̄ficiendi: sed rationalitas à seipso virtualiter non distinguitur; aliquod ergo prædicatum intrinsecum animalitati conuenit, quod rationalitati minime competit, siquidem distinctione virtualis est prædicatum per identitatem intrinsecum. Denique ratio di paritatis adducta displiceret, quia, siue prædicata contradictionia sint intrinseca, siue extrinseca, idem excludere seipsum realiter eodem modo sequitur, cum omne prædicatum sit identificatum subiecto, & cuiuslibet alij prædicato, quod simul de subiecto verè affirmatur: quedam autem prædicata contradictionia extrinseca nuncupantur, non, quia in se subiecto propter extrinseca sint, ab eovè omnino distincta, sed, quod aliquid extrinsecum subiecto connonet, cum tamen alia nihil extrinsecum subiecto, aut etiam ab illo distinctum connonet.

76

Secundò alij respondent, esse aliqua prædicata contradictionia existentia, siue, quæ existentiam important, ut vñiri, & non vñiri, produci, & non produci; & hæc eidem competere nō posse: alia vero quæ existentiam non important, sed ab ea abstractū, qualia sunt cognosci, & non cognosci, & hæc eidem conuenire posse: rationem dicitur esse putant, quia ex prioribus fieret idem realiter esse, & non esse, contrà, quam Aristoteles, & ipsum naturæ lumen edocent, secus vero ex posterioribus.

77

Verum ne hæc solutio arridet: tum, quia non minus ex prioribus prædicatis fieret idem simul esse, & non esse, quam ex posterioribus, nam esto, idem vñiretur, & non vñiretur, neutrumquam propterea sequeretur, idem absolute, & simpliciter esse, & non esse, sed tantum esse, & non esse tali modo, videlicet alteri vñitum, & non vñitum: ast eodem modo sequeretur, idem esse, & non esse ex eo, quod idem realiter cognoscetur, & non cognoscetur. Tum etiam, quia, si ea valeret solutio, posset animalitas realiter identificari cum aliquo, qui cum rationalitas nullam haberet identitatem, cum hæc sit prædicatum essentiale, & non existentiale. Tum denique, quia velint nolint aduersarij, prædicata aliqua contradictionia existentiam importantia, & cum ea necessario coniuncta eidem conuenientia debent admittere, ut cum cognitione aliqua cognoscit seipsum secundum rationem communem cognitionis, & non secundum

secundum particularem, aut cum supernaturaliter credit fidelis quispiam iustitiam diuinam extitere misericordiae in praesens oblitus, aut tandem, si Catholicus aliquis fide diuina credit, prophetam aliquem exiturum temporibus Antichristi, praescindendo ab eo, quod Elias, Enoch, vel alius.

78 Secundum aliorum argumentum, & superioris confirmatio ita habet: si animalitas posset cognosci non cognita rationalitate prout tali ob distinctionem virtualem vtriusque, posset similiter altera produci, non producta alia per eandem actionem, aut vniuersali extremo, cui alia non vniuersat: consequens absurdum esse, & cum identitate reali earum formalitatum repugnans videtur. Huic argumento respondent recentiorum alij, id discriminis esse inter praedictata contradictionia intentionalia, cuiusmodi sunt cognosci, & non cognosci, atque physica, qualia sunt produci, & non produci, vniuersi & non vniuersi, quod illa sint extrinseca haec vero intrinseca. Secundum alij respondent priora praedictata contradictionia differre a posterioribus, quod haec sint existentialia, secus verò illa. Ceterum haec duas solutiones iam iam impugnata manent.

79 Quapropter respondeo ad argumentum, in primis permissa disputandi gratia consequentis absurditate, & negata lequa: nam, ut supra c. 3. huius tractatus probat, visum est, plura requiruntur ad tendentiam physicam, quam ad intentionalem, eò videlicet, quod aliquid, quantumvis distans, imò non existens, necnon etiam intactis omnibus medium obtinentibus spatium, possit intentionaliter attingi per cognitionem, secus verò physicè per vniunionem, & productionem: similiter ergò plus requiritur ad precisionem physicam, quam ad intentionalem, adeóque quantumvis ad illam opus sit distinctione reali extremorum, quæ disperat; secus verò ad hanc posteriorem, quæ fit cognoscendo: quin potius ad eam sufficiet distinctione virtualis. Vnde licet animalitas nequeat terminare vniunionem, aut productionem quam rationalitas non terminet prout ex parte obiecti talis, licet inquam, vtrò largiamur ita se rem habere, tamen altera poterit esse sine altera terminus alii cognitionis.

80 Respondeo secundò, concessa sequela: Censeo enim, non tantum posse, sed etiam actu dati præcisionem animalitatis à rationalitate, non qualemcunque, at physicam, id est per actionem, & vniunionem: nam ex formalitatibus, vt virtute distinguuntur inuicem, ita & earum productiones, necnon vniiones possibles, & qua possibilium est à Deo producta, videlicet hypothatica: itaque productio animalitatis ad hanc solam terminatur, & non ad rationalitatem prout talem, & etiam è conuerso productionis formalitas pertinent ad rationalitatem nequaquam terminatur ad animalitatem, prout talem: simili ratione vno hypothatica animalitatis, qua constat humanitas Christi Domini, haud est rationalitatis quatenus talis, & huius vno partialis haudquaquam animalitatem, prout talem, Verbo vni.

81 Et quidem, prater has præcisiones physicas vniuersalitatis ab alia secum identificata, sunt aliae non paucæ: siquidem actio Dei terminatur ad entitatem peccati, & non ad eius malitiam prout talem, atque illam non hanc physicè producit, vt ostenderetur in loco: tem iuxta dicenda in metaph. lib. 2. tract. 4 c. 2. satis probabile est, quamvis actio & passio sive, quod perinde est: productio activa, & passiva sine idem realiter, alteram tamen earum, videlicet passiuam, non vniuersi immediate, & prout talis est causa, aqua

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

effluit, esto ita ei sit vnta productio activa: ne scilicet, vt hoc producentem, ita illa eam denominet productam, eique ex æquo suum tribuat effectum formalem. Rursum queuis res creata, prout est creatura, à Deo dependet, non verò prout ens; alioqui Deus, cum rationem entis obtineat à seipso penderit. Præterea animalitas, prout talis, est physicè, & essentialiter productiva sensiorum, quarum tamen ita haud est productiva rationalitas, sed discursum duntaxat. Tandem hoc facit, quod superius dictum est, animalitatem eis physicè, & essentialiter distinctionem, si minus actu, at certè virtute à rationalitate, non hanc à semetipsa, necnon complexum animalitatis, & cognitionis ad eam terminatæ esse physicè, & essentialiter identificatum, cum denominatione cogniti, cum qua tamen haud identificatur complexum rationalitatis, & cognitionis eiusdem.

Enimvero dubitabit aliquis, & non iniuria, cum tot sint præcisiones physicæ formalitatum realiter eamdem, qui potest esse verum, plus desiderari ad praescindendum physicè, quam intentionaliter, vt statutum à nobis est in solutione superiori: Respondeo, si sermo sit de præcisione physica, qua sit per prædictata contradictionia omnino essentialia, & nullam formam extrinsecam etiam de obliquo, & partialiter inuolventia, cuiusmodi sunt haud pauca nuper memorata, inter eam, & intentionalem neutrum esse rationem discriminis, quam tradidimus suprà, & hanc non esse magis frequentem, aut facilē, quam illam, vt adductis liquet exemplis. Sin autem sermo sit de præcisione physica facta vi productionis realis, ac termino productio extrinseca, eique superadditæ, eam quidem non esse tantam, aut tam facilem, ac est ea præcisio, quæ fit per actionem intentionalis, sive cognitionis.

82 Ratio est, quoniam cognitione nostra multoties terminatur ad animalitatem, v.g. quin, vel illa, vel illa cognitione partialis secum realiter identificata terminetur ad rationalitem prout talem: idemque millies vnuuenit comparatione aliarum similium formalitatum. At quamvis productio physica veluti partialis terminetur ad vnam formalitatem, quin terminetur ad aliam formalitatem secum realiter identificatam, prout talem, semper tamen media alia productione partiali secum eadem terminatur ad formalitatem aliam termini quatenus talem. Ex gratia: productio animalitatis, esto; ad rationalitatem, quatenus talem, non sit terminata, at habet necessario secum identificatam aliam productionem veluti partiem, cuius terminus sit rationalitas, prout est talis. Et quidem exempla causarum physicæ non operantium in distans sine medio, in quantauis distantia, & in passum minimè existens iterum, iterumque à nobis adducta, haudquaquam id probant, plus desiderari ad omnem præcisionem physicam, quam ad intentionalem, sed tantum ad genus præcisionis physicæ nuper explicatum.

83 Porro licet ex natura rei, & citra miraculum ita se res habeat, sicut exposuimus; at supernaturaliter, & miraculosè fieri posse judicamus, vt actio alia physica, aut vno præscindat sicut cognitione nostra, & secundum se totam sic feratur ad

aliquam formalitatem, vt nihil illius
tendat ad aliam formalitatem
cum priori identifica-
tam, prout
talem.

C A P V T I X.

*Alia aduersus precisionem obiectuum
formalitatem argumenta.
soluta.*

85

Tertium est ab autoritate Aristotelis lib. i. posterior cap. i. vbi aliquos statuentes prolati hac propositione, *omnis dualitas est numerus par*, non sciri absolute omnem dualitatem esse parem, sed potius eam, quam manu obiectam habeo non cognosci, & ab illa ex parte obiecti praescindi, refellit, ac statim subiungit, *sed nihil, ut arbitror, obstat, si id, quod dicit quis, partim quidem norit, partim vero ignorat: non enim absurdum est hoc, si id, quod tenet, addiscat aliquo modo, sed, si hoc patet, eaque ratione, qua dicit, eodem modo teneat;* quasi dicat, posse quidem aliquid ignorari explicitè, & formaliter, sive ex parte modi cognoscendi, idem tamen implicitè, virtualiter, & ex parte obiecti cognosci necessario.

86

Porro ut huius testimonij, cui valde fidunt recentiores vis magis eniteat, sciendum est apud Platonem celebrem esse caillum Menonis, qui videlicet de virtute differenti Socrati obiicit, aut cognosci virtutem, aut ignorari? Si primum; non esse, quod tantopere inuestigetur, haud enim cognita, & perspecta nobis inquirimus: sin autem secundum, fieri non posse, ut eam inuestigemus: quis enim quod omnino nescit, exploret? aut quis ad scopum, quem non cernit, collimet? Cui dilemmati cum respondeat Socrates Platonis personam gerens, nulla nos industria, aut inuestigatione quid denuo scire, sed duntaxat olim scitorum recordari: Aristoteles contrarium loco citato tradit, respondetque captioni, contingere posse, ut idem simul cognoscamus virtualiter, & imperfectè, & non cognoscamus formaliter, & perfectè: priorem autem cognitionem sufficere, ut rem possimus inuestigare, si velimus, & posteriorem ignorantiam satis, superque esse, ut rei non sit inutilis, aut superuacanea inuestigatio: Atque hac doctrina explicat, quo pacto cognitis præmissis simul cognoscatur conclusio, nimurum, non explicite, & formaliter, at virtute, & implicitè.

87

Enimvero, cum alij aliter respondissent superiori sophismati, hos quidam Platonis sectatores sic vigeant: si quis habeat manu absconditam dualitatem quandam suapte natura parem, & ego id inquiram certè fieri non potest, quin quod ita inuestigo, sciam: siquidem cognosco omnem dualitatem esse numerum parem, haec enim propositio est necessaria, & evidens: at dualitas manu abscondita est dualitas, cognosco igitur illam esse parem, ac proinde, quod inquier, reuera cognosco. Huic autem syllogismo respondebant aduersarij, nos haud cognoscere absolute omnem dualitatem esse parem, sed omnem, quam scimus, esse parem. Verum hanc euasionem refellit Aristoteles, vti paulo suprà ad huius initium capit, atque ita refellit, ut præcisioni obiectiva videatur satis manifeste refragari, ut putant ij qui buscum in præsenti disceptamus.

88

Sed nihil minus: aliud enim est, an prolata exteriori hac propositione, *omnis dualitas est par*, ea in mente absolute affirmet omnem dualitatem esse parem, vel potius aliqua vtatur limitatione, & omnem dualitatem, quam scimus, esse parem tantum adstruat, aliud vero, an supposito, quod ea proposi-

tio in mente sit absoluta, & nulla vtatur moderatione, præscindat ex parte obiecti ab ea dualitate particulari, quam manu obiectam habeo? Prius illud disceptat Aristoteles, aitque, propositionem illam universalē cognosci à nobis absolute, quia ita cognoscitur à nobis, sicut est medium in demonstracione, et al medium demonstrationis absolute sumpta, ergo &c. Quod vero ad posterius attinet, ab eo prorsus abstinet Aristoteles, solumque hoc docet cognita dualitate in communione, eiusque paritate non cognosci explicitè, & formaliter, sed tantum implicite eam, quam manu absconditam teneo: an autem ita non cognosci sit ab ea præscindi obiectiuè, vel potius ex parte solius modi, hoc ibi non discutit, nec faceret ad rem, de qua est illic sermo: quo pacto cum ait ibidem in præmissis non cognosci explicitè, & formaliter conclusionem obiectuam, an præcisio obiectiuæ, vel solum ex parte modi fiat unius obiecti ab alio, nequaquam disceptat, sed potius in medio relinquit.

89

Quartum argumentum aduersarij desumunt ex auctoritate Basilij allegata, & probata in Concilio Florentino sessione. 6. ibi *Magnum Basilium adducemus testem, qui vos docebit Patrem, & filium, & spiritum sanctum sic se habere, ut neque Pater sine filio, & spiritu sancto, neque filius absque spiritu possit intelligi: qui spiritum, inquit, intelligit, ipsum, & eum cuius est spiritus, simulque filium mente concipit: qui autem hunc percipit, sanè spiritum non sciungit.* Deinde id declarat exemplo catenæ: Et tandem Concilium Græcos alloquitur, ac si concludit: *Ita Patres amplissimi diuina persona se habere creduntur, ut quā unam intelligit, alias quoque percipere necesse habeat.* Tum sicc; ergo arguit contrarij: tres persona diuinæ immediate distinctiones, quia tamen sunt idem mediæ, & in tertio, videlicet in natura omnibus communis, ita instituuntur, ut iuxta Basiliū, & Concilium Florentinum neutra earum possit ab altera obiectiuæ præscindi: ergo à fortiori quæ sunt immediate idem realiter, nullamque admittunt distinctionem realem, haud erunt capacia ullius præcisionis obiectiuæ.

90

Respondeo tamen, personas diuinæ præscindi posse inuicem ex parte obiectuæ, quia multi haeticorum personam patris cognoscunt, & personam filii ei consubstantialem, nec non etiam spiritus sancti non agnoscent, sed potius negant, si quando de eis cogitant: primam ergo à secunda, & tertia obiectiuæ præscindunt: ut secundū, quia distinctione personarum immediata, quantumlibet cum earum identitate coniuncta præstat, ut illarum una producat realiter aliam, aliaque sit producenda, qua quidem oppositione relativa nulla maior, ut vel ex eo constat, quod iuxta omnes sit ubiun signum distinctionis realis, quin tamen aliæ oppositiones contradictiones vbiunque distinctionem arguant realem: quid ergo inuerisimilius, quam distinctionem illam personarum non sufficere, ut una cognoscatur sine alia, & altera præscindatur quodammodo ex parte obiecti ab altera. Basilius autem, & Patres Concilij Florentini contrarium non docent, sed hoc tantum volunt, non posse concepi vnam personam diuinam sine alia, vbi perfectè, & adæquate, ac penes relationes eis essentialis cognoscantur. Hinc autem non fit, haud posse eas præscindi inuicem, si concipiuntur imperfectè, inadæquate, & circumscriptis relationibus, quas ad se inuicem important.

91

Quintum argumentum aduersus nostram sententiam sic habet: Cognitio subiecta huic voci, homo, attingit, non eandem, sed diuersas naturas humanas:

manas: at hæ non sunt diuersæ, ac plures, nisi per singularitates, ita ergo ex parte obiecti attingit: quod, si cognitionis speciem percipiens, eam obiectum non preſcindit ab individuis, tamen nec genus à speciebus, nec ratio vlla communis a suis inferioribus, nec in vniuersum vlla formalitas ab alia secum identificata poterit ex parte obiecti præcindi. Maior, in qua sola est difficultas, iudicetur, quia, si cognitionis illa hominis vnam, eandemque naturam humanam attinet, cum dicitur, Petrus, & Paulus &c. est homo, idem simpliciter homo deis enunciabitur, adeoque propositio erit falsa: at est vera, si qua alia. Relpondeo & satis ex facili iuxta dicenda in met. cit. lib. 2. tract. 4.c. 17. in solut. decimoni & vigesimi argumenti, obiectum cognitionis respondentis huic voci, homo, haud esse eandem simpliciter naturam humanam, haud etiam diuersam, ac multiplicem, sed naturam illam præcise, ac secundum se sumptam: proinde non sequi incommodum, quod inferre captant aduersarij.

At quidam alij nostrarum partium respondent, eandem simpliciter naturam humanam representari ea cognitione, de qua sermo, eandemque similiter esse reuera in Petro, & Paulo, & ceteris hominibus, atque horum diuerſitatem numericam, quam vocant, esse non penes naturam, sed penes singularitates. Cuius platici duplex esse potest fundamētum. Primum est: natura humana abstracta à singularitatibus est indifferens ad hanc, aut illam, et reūtatem: quod ergo contrahi per vnam eadem, & non alia, contrahi potest, ac debet per aliam: quo pacto, quia voluntas nostra est indifferens ad amandum, & odio habendum, eadem potest amare & odire: quod si voluntas humana posset amare & sola angelica odire, nulla foret indifferenta, quia videlicet haud eadem voluntas, sed alia esset in potentia ad amorem, & odium: quo videtur confici indifferentiā sine identitate, & vnitate nū quam posse reperiri.

Secundum fundamentum desumi potest ex D. Gregorio homilia 29. in Euangelia, vbi super verba illa Marci cap. 16. Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creature, sic loquitur, *Omnis creatura nomine signatur homo: omnis autem creature aliq[ue] habet homo: habet namque commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum angelis: Si ergo commune habet aliiquid cum omni creatura homo, iuxta aliiquid omnis creatura est homo: omnis ergo creatura prædicatur euangelium, cum solo homini prædicatur. Vnde sic argues: quod ait Gregorius, rationem entis esse communem homini, & lapidi, & viventis homini, & arboi, & animalis homini, & bellua, ac denique rationalis, & intelligentis eidem homini, & angelo est quamlibet harum rationum superiorum esse simpliciter eandem in homine, & aliis creaturis, non vero duntaxat similem, nam, si sermo ibi esset de communitate, non identitatis, sed similitudinis, quorsum diceretur omnis creatura aliiquid habere homo? quorsum etiam iuxta aliiquid omnis creatura esse homo: haud enim similitudo sola extremonrum potest efficer, vt alterum habeat aliiquid essentiale alteri, vt vnde vnum iuxta aliiquid sui sit aliud; imò contrarium magis præstat; cum more ceterarum relationum prædicamentialium distinctionem poscat extremorum, qua interiacet. Quod, si est eadem simpliciter ratio generica in diuersis speciebus, vt videtur haec tenus satis ostensum, quidni eadem simpliciter ratio specifica verbi gratia, hominis sit in Petro, & Paulo, ac reliquis individualibus?*

P. Lyncei Philosophia Tom. I.

Difitteri nec volo, nec debeo, cognitionem respondentem huic voci, homo, ferri in naturam humanam extrinsecè, & secundum quid vnam: talem enim ea facit naturam illam sponte sua & alioqui, nec vnam, nec multiplicem, sed ab utraque denominatione præcisam: quo pacto cognitionis nostra dicitur ferri in obiectum, non quod hoc tale sit, prout conditum à cognitione, & ante illam, sed quod tale per eam denominetur, ac fiat: siquidem per eandem notitiam, qua fertur intellectus in rem, hæc intellectui veluti occurrit, & obiicitur. At id a me nunquam impetrare poterunt aduersarij, naturam humanam intrinsecè, & simpliciter eandem, vel prædicta cognitione representari, vel ex parte rei reperiri in Petro, & Paulo, ac ceteris hominibus. Hoc enim commenti, quod à Platonis in aliquos Scotistas, & ab his in quosdam eam extra scholam manauit, abunde confutatum est a nobis supra tr. 2. & 3. huius libri.

94

Ad primum autem pro eo argumentum respondeo, naturam humanam secundum se sumptam esse tantum indifferente ad hanc, & illam singularitatem præcisius, videlicet, quia neutram habet, aut etiam postulat in eo statu, sed potius, tum ab utraque, tum etiam ab utriusque exigentia præscindit, solumque sua sibi prædicata essentialia vendicat: huiusmodi autem indifferenta præcisua non petit vnitatem, sive identitatem in natura, uprā quam appellat, sed potius eam necnon quidquid est extra essentialiam hominis, quidquid non est formaliter animal rationale excludit. Duntaxat ergo natura humana quoad nos est positiva indifferens ad hanc, & illam singularitatem, quia nimur potest intellectus eam vagè sumptam, & cum aliqua indeterminatione, si minus formaliter, certè aequivalenter tali cum hac, & cum illa singularitate componere, atque de Petro, & Paulo prædicare: Satis igitur est, vt sit vna quoad nos, & extrinsecè ac secundum quid: siquidem ita, & non aliter est positivè indifferens. Sic autem esse vnam, sèpissime fassi sumus, & paulo suprà exposuimus.

95

Ad secundum argumentum respondeo, B. Gregorium hoc tantum voluisse loco nobis obiecto, in homine, & aliis creaturis rationem entis, viventis, animalis, & intelligentis esse eandem, aut formaliter per intellectum, aut fundamentaliter per similitudinem: harum autem identitatem, et si quævis sit impræpria, & secundum quid, quævis tamen præstare potest, vt omnis creatura secundum aliiquid sit homo, & contrà homo aliiquid omnis creatura obtineat, videlicet, quia hæc locutio accipienda est in sensu, non rigoroso, & proprio, sed metaphorico, & improprio, more aliarum plurium. Hoc pacto propter identitatem intentionalem, & secundum quid cognitionis, & sanitatis ei obiecta dici potest, & solet, cognitionem esse quodammodo sanitatem, & cum cognitione sanitatem etiam in mente quadam ratione existere, vt ostensum est a nobis supra cap. 6. huius tractatus ex B. Thoma, Magistro sententiarum, Commentatore, & Anselmo.

96

C A P V T X.

Aliorum denique argumentorum contra formalitatum præcisionem obiectum solutio.

Sextum principale sic habet. Quando turres quadratae procul nobis apparent, videmur nobis vi-

Z 2 dere

97

dere, eas esse rotundas, cum tamen reuera nullam in eis rotunditatem cernamus: haud enim cernere possumus in obiecto, quod in eo non existit, aliquo candor v.g. minime existens, nec à Deo productus, non solum imaginationi, & intellectui, sed etiam visui nostro posset obuersari, contrà quam est experientia testacionum. Quemadmodum ergo, debilitas, & imperfectio visionis facit, vt videamur nobis cernere, quod est quadratum, ac, si non esset tale sed potius in orbem coactum, quin ita re ipsa illud conspiciamus, possimus. Sic similiter imperfectio cognitionis spiritualis, qua hominem procul visum à bellua non discerno, poterit esse in causa, vt videatur sibi intellectus meus eum duntaxat quatenus animal cognoscere, non vero prout rationale, tametsi reuera totum illum ex parte obiecti, ac, tum eius animalitatem, tum etiam rationalitatem percipiatur.

98 Ceterum hanc experientiam in aduersarios manifestè retorqueo. Nam quod turres procul visa, cum quadratae sint, non tales, sed rotundæ nobis apparent, ex eo oritur, quod illarum anguli, aut omnino, aut certè maiori ex parte à nobis non videantur, vt docuit Alexander Aphrodisiens. lib. 1. problem. q. 8. ac cecinit Lucretius lib. 4.

*Quadrataeque procul turres cum cernimus urbis,
Propriaea fit vii videamus se per rotunda,
Angulus obius, quia longè cernitur omnis:
Sive etiam potius non cernitur, ac perit eius
Plaga, nec ad nostras acies illabitur ictus
Aera per multum, quia dum simulacra feruntur,
Cogit hebecere eum crebris offensibus aer.*

Similiter ergo, quod homo eminus visus, non talis nobis appareat, sed bellua, atque, vt animal, non verò, vt rationale cognosci à nobis videatur, inde oriuntur putandum est, quod aliqua eius formalitas, nimurum rationalitas nos lateat, ab eaque ex parte obiecti praescindamus.

99 Pari ratione haud paucæ similes experientiae ab aduersariis adduci solitæ in eos retorqueri possunt: Namque multoties insulae plures, atque inter se distinctæ, distantesque, si tamen procul absint, ita videantur à nobis, ac si non essent eiusmodi, sed potius una, & continens, videlicet, quoniam pelagus eas interiacens non videmus. Sic de quibusdam insulis Acarnania ex aduerso fluminis Archeloi sitis cecinit Ouid. l. 8. metamorph.

*Annis ad hac, non est, inquit, quod cernimus unum,
Quinque iacent terre, spatij discrimina fallunt.
Similiter longitudine aliqua duobus clusa parietibus idque vbius æquabiliter, inæquabiliter tamen nobis appetat, atque quid magis à conspectu nostro reddit, ed magis angustari, & coire; quoniam scilicet ea ex parte, qua nobis est propinquæ, totam eius latitudinem conspicimus, secus verò ex ea, qua finitur, & à nobis distat. Ulterius baculo citissima vertigine in orbem agitato circulus immobilis, & continuus nobis repræsentatur, siue, quod perinde est, extrema baculi pars, ac si esset simul in toto spatio circulari, per quod circumducitur, nimurum, quia successionem, & motum, quæ est eius celeritas, non percipimus: quod enim est in permanentibus rarietas, id est in motu successivo celeritas, vnde vt aera v.g. quia nimis rarus est, haud videmus, ita neque motum, si sit valde concitatus. Præterea paries albus per vitrum viride, non albus, sed potius viridis nobis soler appetere, quippe quia viriditas medij tollit, quominus parietis, ad quem terminatur visio, candor nostros in oculos incurrit. Deinde visus noster sibi videtur cernere cœlum, solumque iuxta ho-*

rizontem esse contigua in uitium, eo nimurum, quod nullum aliud corpus inibi inter ea percipiat. Duorum etiam cacumina nontium eadem de causa, quævis longissimo distent interallo, coniuncta tamen nobis haud raro apparent. De quibus vide præter alios nostrum Christophorus Clavium in sphæra cap. 1. theorem. 1. 6. propos. 1. 8. His ergo, & simili bus experimentis si ducamur, quod animal suapte natura rationale, non tamen, vt rationale, sed, vt irrationale nobis appareat, haud ex sola imperfectio cognitionis descendet, sed ex eo, quod aliqua obiecti formalitas nostrum intellectum subterfugiat.

Enimvero aliae adduci solent ab aduersariis experientiae magis difficiles, & in quibus instantia à nobis facta locum non habet. Nam visibile simplex sapissime multiplex appetat, cum quis videlicet alterum oculorum deprimit, & alterum attollit, aut cum mero immodico laxatus nervus opticus non committit, vt pupillæ æquabilem situm, sicut ante ebrietatem, obtineant, & sic illud contingit, quod cecinit Horatius.

*Cum bibitur concha, tunc iam vertigine tectum
Ambulat, & geminis consurgit mensa lucernia.
Rursus sol propè horizontem maior nobis appetat, quam cum medium cœli tenet, iter, licet ibi plus, quam hic à nobis distet. Nummus item projectus in fundum alicuius valis aqua limpida pleni proprior, ac maior nobis appetat, quam extra aquam. Tandem, vt alia prætermittantur exempla, virga sponte sua recta, & omni obliquitate carens, fluvio tamen immersa, nobis incurua appetat. At his, & simili bus euentis nihil est in obiecto, quod sensus oculorum non videat; nihil enim eius à nobis distat: rursus nihil tum oculi vident, quod non sit in obiecto; haud enim more intellectus ferri possunt in aliquid non existens: ergo rem sicuti est cernunt, quamvis visionis imperfectio faciat, vt rem aliter, quam est in se cernere videantur: Similiter ergo, licet hominem eminus conspectum intellectus noster cognoscat, sicuti est, & secundum se totum, atque non solum, vt animal, verum etiam, vt rationale, tamen imperfectio cognitionis præstare poterit, vt videamus nobis eum aliter, quam est in se percipere, ac solum quatenus est animal, non vero prout est rationale: Haud enim sensus duntaxat noster, verum etiam intellectus falsis ludi sustinet imaginibus.*

Verum in primis tametsi his posterioribus phenomenis nostra ludificetur imaginatio, eaque propter putet, nos videre rem aliter, ac est in se; ceterum non semper ita errat, quin potius sapissime obiectum, & videri, & esse, vt est, apprehendit: qui ergo fieri potest, vt intellectus noster, quæ est potentia longè perfectior, semper decipiatur circa quodcumque obiectum, idque aliter, quam est à se concipi existimet: At iuxta aduersarios semper ita erraret intellectus noster: siquidem nunquam ex toto comprehendit in hac vita rem ullam: quamvis ergo cum aliqua præcisione cognoscit, aut ergo cum putat, se præscindere ex parte obiecti quasdam eius formalitates ab aliis, ita reuera contingit; & sic intentum adepti sumus: aut ita non euenit, & sic longè deterior erit eius, quam phantasæ conditione, & cum hæc sapissime non erret circa res visas, modumque quo videntur, ille tamen nunquam non hallucinabitur circa res intellectas, modumque eam intelligendarum.

Rursus secundò phantasia nostra his posterioribus euentis errat, quia, que sunt potentiae, aut medijs propria, ea obiecto applicat. v.g. obiectum simplex putat videri à nobis tanquam multiplex, aut,

100

101

102

quod perinde est, obiectum existens in uno loco representari, simul velut positum extra suum locum naturalem in alio, quem reuera non occupat, quia, cum non sint tunc uniformes axes pupillarum, & altera earum diuersum habeat situm, ac ante respe^ctus alterius, hanc conditionem obiecto adhibet imaginatio, illudque esse, & videri, non tantum ubi est, sed simul etiam ubi non est, & in diuerso situ, ac antea concipit. Rursus sol sensu soliter quidem haud magis distat à nobis, siue sit iuxta horizontem, siue in medio cœli vertice, quia videlicet tota tellus quoad nos indiuisibilis est, & instar puncti comparatione cœlestium orbium: circulus autem omnis versus quamcunq; sui partem æque distat à punto intermedio, siue centro. Cæterum rigorosè, ac metaphysicè plus distat à nobis sol propè horizontem existens, & vel nascens, aut occidens, quam, cum medium cœli spatiū obtinet: hic si quidem seingitur à nobis interstitio duum duntaxat elementorum, nempe aëris, & ignis: illic vero nos, foliisque separant, tum eadem duo elementa, tum etiam semidiameter telluris: Verum quæ ex hac oritur vaporum, & exhalationum copia facit, vt imaginatio nostra decipiatur, & eiusmodi crassitudinem, ac partium numerositatem medij interie^cti propriam soli applicet, eumque videri paret maiorem, quam quando est prope meridiem. Eadem etiam est causa, quapropter illa nummum cyatho aquæ immersum maiorem, ac propiorem cerni existimet: eadem denique efficit, vt imagineatur illa virga fluvio immersam velut obliquam conspicere, & vnam eius parrem quasi magis propinquam videri, eam videlicet, quæ est intra aquam, & aliam remotiorem, scilicet eam, quæ humini supereminet.

At huiusmodi causa toties imaginationem fallens haud quaquam procedit in intellectu nostro: hic enim haud ideo putat, se cognoscere vnam formalitatem obiecti sine alia, quia quod est sui, actuumvè solum, vel alicuius medij proprium, hoc applicat obiecto imperfecte cognito. Quod ita suadeo: intellectus noster apprehendit vnam formalitatem obiecti sine alia a se cognosci: at tum non cognoscit se sine se non etiam vnam suam cognitionem sine alia; sed potius ambas complectitur, qui enim fieri potest, vt cogitet se habere cognitionem vnius formalitatis, & non cognoscere aliam, quin vtramque cognitionem reflexè attingat: quod, si sermo sit de priori signo naturæ, videlicet ante reflexionem, certè neutrā cognitionem, nedum vnam sine alia cognoscit: non denique vnam partem medij sine alia; imo multoties nullomodo super obiectum medium reficit, sed quam distinguunt ratione, rem immediatè cognoscit: haud ergo putat, se vnam rei formalitatem sine alia cognoscere, quia quod cognoscit in se, suisvè actibus, aut medio id obiecto tribuit: quo circè ob id se præscindere ex parte obiecti semper arbitratur, quoniam ita re vera præscindit.

Occasionē huius argumenti, quod à multiplici experientia pétuit adversarij, libet aliud contra eos à nobis obiectum supra cap. 4. & 5. hoc loci instaurare, & confirmare. Quando eminus hominem conspicio, bellum eum esse putans, hanc propositionem intus efformo, quod video, est hoc animal: aut ergo tum vna alero, quod video esse rationale, aut non? si secundum, hoc animal à rationali secum identificato obiectu præscindit, & alterum sine altero de obiecto à me viso prædicto: sin autem primum; de eodem subiecto esse rationale,

P. Lyncei Philosophie Tom. I.

& irrationalē affirmo; esse quidem irrationale, quia puto, illud esse bellum; esse rationale, quia hoc animal de eo nequit affirmari sine rationali secum realite, identificato. Consequens autem, eti aduersariorum aliqui admittant, idque non putent esse absurdum, & reuera non immerit, cum nihil incommodi sit in eo, quod intellectus duobus contradictoris implicitè, & virtualiter talibus assentiatur, vt à nobis haud semel statutum sit, utque lib. ultimo ostendetur amplius, cum sermo fuerit de insolubilibus; at certe in eo, quod concedant, nec satis consequenter doctrinæ suæ de vi, & influxu præmissarum in conclusionem differunt; nec maiori consequentia nostram de distinctione virtuali sententiam impugnant.

Prius ostendo: namque idecirco docent, præmissis concessis, non posse vnuquam negari conclusio nem, quia alioqui intellectus duo contradictoria adstrueret: conclusio enim negata contradicit præmissis, si minus formaliter, & explicite, latenter virtualiter, & implicitè: quo ergo iure nunc fatentur, intellectum nostrum posse affirmare, quod v. detur ens, esse irrationale, & simul esse rationale, alterum explicata, & formali ratione, alterum verò implicita, ac virtuali, & conceptu respon sante, non huic voci, *animal*, sed huic, *non animal*. Posteriori ostendo, quoniam iuxta ipsos due propositiones contradictoriae explicite tales non possunt esse in eodem intellectu simul, possunt tamen duæ implicitè tales. Cur igitur aquæ, bonaque non habent, nostram sententiam, qua tuemur, aliqua prædicata contradictoria eidem rei talua eius identitate reali haud posse conuenire, posse tamen alia?

Septimum argumentum aduersariorum sic habet. Cognitione intuitiva nequit obiectum præcindere: at, si esset possibilis obiectum præcisio, ea iuxta nos fieri posset vi cognitionis intuitivæ, non spiritu alis tantum, sed quod plus est, sensibilis, & externæ: supra namque statuimus visionem nostram exterioram percipere vnam formalitatem candoris sine alia, eius videlicet vim disgregandi visus, non verò dependentiam essentiale a Deo. ergo, &c. Maior suadetur primò, quia cognitione universalis, & abstracti plura velut vnum extrincte, & secundum quid eorum aliud ab alio nequaquam discernit, aut præscindit: à fortiori ergo cognitione intuitivæ, & rem in singulari, & velut intrinsecè, & propriæ vnam cognoscens, vnam eius formalitatem ab alia non præcindit. Suadetur secundo eadem maior ex eis verbis Ioann. cap. 4. *Tanto tempore vobis eam sumus*, & non cognovistis me: *Philippe qui videt me, videret patrem*: quomodo tu dicas offende nobis patrem? non credis, quia ego in patre, & pater in me est? Quod si visio, & intuitiva cognitione non potest præcindere obiectum vnam perlonam ab alia realiter distincta, ob earum identitatem realem in terio, id est in natura, & essentia eis communis, vt indicant posteriora illa adducti testimonij verba, non credas, quia ego in patre, & pater in me est; certè multo minus fieri potest, vt intuitio formalitates, non solum essentialiter, sed etiam personaliter, & quoniam libet identificatas ex parte obiecti præscindat.

Cæterum tametsi cognitionem intuitivam, & immediatam rei, eamque, non per alienas species, & imagines, sed per propriam attingentem haud esse præscissuam ex parte obiecti tueantur Vasquez 1. part. quest. 22. art. 8. disput. 48. cap. 2. & quest. 28. art. 2. di. p. 1. 7. cap. 2. Caietanus 2. 2. q. 2. art. 8. Capreolus in 1. distinc. 8. quest. 4. art. 3. Sotus

105

106

107

in 4 distinct. 48. quest. 3. art. 3. & multi alij Theologi apud Fasolum 1. part. quest. 12. art. 8. num. 3. Ceterum contrarium verius est, idque tenent Molina 1. part. quest. 12. art. 8. disp. 3. Suarez 1. part. lib. 2. de attributis cap. 24. num. 3. Salas tom. 1. in 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 3. sect. 9. Hurtadus in praesenti, & subtilis Doctorum assclis passim.

108

Ad primam rationem contrariam respondeo, cognitionem vniuersalem, & abstractuam idcirco non praescindere inuicem plures res, in quas fertur, quoniam eas confundit: cognitionem ergo intuituam, & individualem, quia talis est, hoc solum vendicare, vt non confundat obiectum suum cum alio a se realiter distincto, sed potius illud praescindat ab omni realiter non ipso: hoc autem cur obesse possit, quominus vnam rei formalitatem ratione separaret ab alia? Vel aliter: cognitione vniuersalis, & abstractuam res realiter distinctas, quamvis non praescindat inuicem, at rationem quandam cunctis communem, & identificatam ab eis obiectuè praecindit: ex illa ergo ad cognitionem intuituam & individualem, si licet argumentari, magis est, vt etiam hæc posterior sit ex parte obiecti praescissu.

109

Ad secundam rationem contrariam dicendum est, haud esse sermonem Ioann. cap. 14. de visione intuitiva, & clara personarum, nec consequenter concludi, has intuituè cognitas non posse obiectuè praescindi: Siquidem inibi supposuit Christus se à discipulis suis videri, & redarguit eos, quod patrem nondum cognoscerent, quem tamen se viso necessum erat videri; qui vider, inquiens, me, vides & patrem: At nondum eius diuinitatem, eiusve personalitatem infinitam intuituè videbant: haud ergo locutus fuit de huminodi visione: alioqui posset ei re pondere Philippus pro le, ac pro ceteris: deitatem cuam hucusque mentis nostræ oculis haud vidimus, solamque humanitatem à te assumptam corporeis luminibus cognouimus: quid ergo demiraris, si patrem tibi consubstantialem, vniuersque naturæ diuinæ nondum clare conspexerimus?

110

Quocircà, vel sensus eius loci est, Christum Philippo petenti visionem aliquam corpoream patris, eiu. que, sub aliqua externa figura ignis, aut alterius rei, aspectum, respondisse, humanitatem suam cunctis manifestam apparere; adeoque non minus patrem sibi consubstantialem, quam se in ea mediate quodammodo conspicere: iuxta hanc autem interpretationem, qua est Cyrilli lib. 9. in Ioann. c. 37. Tertulliani lib. contra Praxeam cap. 24. Chrysostomi homil. 73. in Ioann. non tam cognitione intuitiva, & immediata vnius persona nequit eam ab alia obiectuè praescindere, quam cognitione cuiusvis earum mediata, & aliena ambas complexitur: quod nobis quid obstat? vel eius loci intellectus est, Philippo postulanti cognitionem spiritualem abstractuam Patris, quis nimurum esset, respondisse Christum, ita se cognito personam patris haud posse ignorari: secundum quam expositionem, qua est Augustini tractatu 10. in Ioan. & epist. 1. 12. cap. 6. non cognitione intuitiva personarum, inadiquata utique negatur vis eas praescindendi obiectuè, sed cognitioni earum abstractuæ suapte genio adequata, & perfecta, qua talis est: at hoc etiam quid nobis obest, quidvè aduersariis prodest?

111

Ostatum, & postremum argumentum. Ed magis intellectus praescindit, quod plura uno conceptu cognoscit: hac enim ratione cognitionis entis est magis praescissua, quam cognitione substantiae, & hæc, quam cognitione viuentis, & sic facto descensu per

reliquos gradus: virtus ergo praescissua intellectus non exercetur diuidendo, quod est omnino vnum, sicut Deus, sed confundendo ea, quæ sunt plura, quantum colligere licet ex vi obiectuè praescindendo, quam venamus ratione naturali: quidquid ergo sit de rebus creatis, at certè in creatore nullum habet locum obiectuè praescissio.

Respondeo tamen, & satis ex facili, haud semper nos praescindere ex parte obiecti confundendo plura, sed non raro rem in singulari cognoscendo, vt v. g. cum hoc animal dignoscimus dubij, num sit rationale, vel irrationale: huic autem cognoscendi modo sunt in nobis innumeris similes: nihil ergo prohibet, quominus Deum summè vnum, & singularem, ac velut talem à nobis cognitum, in plures tamen formalitates ex parte obiecti partiamur, ac dispescamus. Adiace, tum hoc argumentum, tum etiam alia aduersariorum instari, meoque iudicio manifestè in ea præcisione, quam ex parte modi, ac formalem appellant.

112

SCAPV XI.

An fiat vniuersale per operationem intellectus agentis.

VIdimus haecenūs, vt fiat vniuersale per obiectuam præcisionem rationis communis à suis inferioribus: Reliquum est, vt inquiramus, quænam operatio intellectus, tum ita praescindat, tum vniuersale efficiat: ita enim nihil deerit ad plenam, ac perfectam notitiam modi illius, quo mens nostra molitur vniuersale. Ordior autem ab operatione intellectus agentis, eius nimurum, cuius est proprium species impressas à phantasmatibus abstrahere. Prima ergo sententia est, omnem talis intellectus operationem, omnem speciem ei à phantasia impressam, vniuersalis esse formam. Ita plures Thomistæ apud P. Suarez disp. 6. metaph. sect. 6. & P. Bartholomæum Amicum tract. 6. log. quest. 6. dub. 6. Fundamentum eorum est, quia vniuersale fit per abstractionem, vt fatentur omnes: at intellectus agens prout talis, est abstractus: vniuersum ergo, quatenus agens, est vniuersalis effectivus. Secundum sic habet: Obiectum in phantasmatib[us] est singulare, sed intellectus agens abstrahit speciem à phantasiæ; ergo abstrahit speciem, & consequenter naturam in specie representatam à singularitate, atque adeo naturam reddit vniuersalem.

113

Secunda sententia est Scotistarū, qui vniuersale per nullā operationem intellectus agentis fieri censem. Eorum fundamentum est, quia intellectus agens, quæ talis est, non representat formaliter obiectū: ergo illud vniuersale non constituit: consequentia probatur, quoniam alias vniuersale fieret per habitum intellectualem, qui obiectum formaliter non representat, sed potius eius formalem representationem producit: antecedens perspicuum est, quia species impressa in eo ab expressa distinguitur, quod hæc sit formalis representationis obiecti, illa vero solum virtualis representationis, seu virtus representationis formalis productiva. Thomistæ autem, dum speciem impressam formalem representationem habituali vocant, eo ipso terminos inimicos, & cōtradictorios iungunt inuicem.

114

Media sententia mihi probatur: censeo enim per aliquam operationem intellectus agentis, sive per aliquam speciem impressam, eam videlicet, quæ est naturæ communis representationis vniuersale fieri, non

115

non tamen per omnem, & quilibet. Prima pars suadetur: species aliqua impressa naturam communem virtualiter representat: at species ita representans vniuersale efficit: erga, &c. maior probatur, quia species expressa proportionatur ut sic dixerim, specie impressa, à qua proficiscitur: sed species expressa representat formaliter naturam communem: ergo & species impressa virtualiter. Minor argumenti prima, & principalis probatur primò ad homines, quoniam species illa impressa obiectum præscindit naturam communem ab inferioribus: natura autem ita representata cum multiplicitate reali coniunctam habet unitatem præcisionis, quam ad vniuersale sufficere plerique aduersari autem: secundò, quia, quominus expressa est aliqua cognitio, seu representatio formalis naturæ communis, eo magis vniuersali deseruit, utpote magis confusa: ergo representatio naturæ communis nullo modo expressa, sed omnino impressa vniuersali à fortiori, ut aiunt, deseruit: consequentia est perspicua, probatus antecedens, nam, quo minus expressa, & confusa est aliqua representatio, eo magis inferiora confundit, & adunat, igitur eo magis deseruit ad vniuersale, cuius forma est unitas, & confusio: tertio, quia species impressa naturæ communis ei unitatem aliquam formalem, licet improriam tribuit: at eiusmodi unitas ad vniuersale sufficit omnium ferme consensu: ergo, &c. maior suadetur, quia species impressa naturæ communis obiectum fundamentaliter vnum respicit, igitur ab eo unitatem aliquam formalem vindicat, quam in illud refundat: quartò demum, quia species illa impressa est vniuersalis in representando, ut constat ex materia de Angelis, ubi diuisio specierum in vniuersales, & singulares, perquam est loquens: eam igitur vniuersalitatem in obiectum reicit, sicut ad vniuersale in essendo oportet; alia species impressa in representando vniuersalis vniuersalitatem suam in obiectum non remitteret.

116 Secunda pars nostræ sententiæ suadetur, quia intellectus agens abstrahit à phantasmatis speciem singularē, seu nature singularis representatiuum: at hac vniuersale non constituit, ut compertum est: ergo per aliquam operationem intellectus agentis nequam efficitur vniuersale: maior probatur, quoniam, ut rectè Scotus philosophatus, intellectus agens non semper abstrahit speciem impressam ab individuali representatione phantasmatis, cum qua species abstracta nonnunquam conuenit, sed interdum à sola materiali entitate phantasmatis. Nec video sane, cur species impressa non minus, quam expressa res singulares, quatenus tales intellectui non repræsententur.

117 Ad rationes Thomisticas, & Scotisticas ex dictis constat: nam representationem formalem ad vniuersale non requiri, & habitum communium cognitionum elicitiuum vniuersale constituere: & non omnem abstractionem vniuersali sufficere, & speciem impressam à natura singulari haud semper abstrahi, esto ab eius phantasmate abstrahatur nunc explicuimus.

C A P V T XII.

An fiat vniuersale per operationem intellectus fingentis?

118 **T**homistæ communiter censem vniuersale fieri per operationem intellectus fingentis, ed quod

forma constitutiva vniuersalis, non tam sit ipsa cognitionis, quæ intellectui verè inheret, quam relatio quædam commentitia, quæ à cognitione in obiectum refunditur. Mouentur prius, quia unitas cognitionis est singularis: ergo obiectum vniuersaliter vnum seipsa reddere nequit, sicut è conuerso unitas vniuersalis obiectum singulariter vnum reddere non valet. Secundò, quoniam species humana v. g. & species angelica sunt in ratione speciei omnino similes, ac specie minimè different: atqui complexum ex Angelo, & eius cognitione confusa, & complexum etiam hominis, & cognitionis confusa, per quam representatur non sunt omnino similia, nec specie conteniunt, sed potius different: ergo species illa, non in prefatis complexionibus, sed in relationibus refluis constunt: maior videtur perspicua: minor suadetur, quia singula partes eorum complexionum inter se comparatae specificè different, videlicet homo, & Angelus, & cognitione unius, ac cognitione alterius: ipsa igitur complexa omnino dissimilia, ac specie diversa sunt, cum similitudo aut dissimilitudo totius à partium similitudine, aut dissimilitudine proficiscatur, ut à posteriori manifestum.

119 Verum relationes has ab actibus in obiecta refluis & vniuersalis, aut alterius artificij logici constitutivas lib. 2. dialecticæ tract. i. cap. 5. & sequentibus fatis, supérque reiecumus: & ne rationes ibi positas repetamus, Thomistæ S. Thomæ hac in re dissentire, ac refragari vno, aut altero eius testimoniῳ comprobemus. Opusculo 56. ante medium inquit est itaque vniuersa e vnum vniuate cognitionis: at non foret vnum unitate cognitionis, sed relationis fictitiae ex ea resultantis, modò eam admitteret. Et opusculo 55. sub initium ait: tangitur in hoc duplex esse vniuersalis, vnum secundum quod est in rebus, aliud secundum quod est in anima: Quod si relations illas refluis vniuersalis constitutivas S. Doctor admitteret, sanè vniuersale nullum esse in anima formaliter haberet, siquidem eæ relations sunt extra animam.

120 Ad primam rationem contrariam respondeo. Sicut eadem re ipsa bonitas moralis auctum voluntatis intrinsecè bonum, & eius obiectum extrinsecè bonum denominat; ita eadem unitas auctus intellectus confusi auctum intrinsecè, & singulariter vnum, atque obiectum extrinsecè, & vniuersaliter vnum efficit, ac respectu unius est unitas singularis, & comparisone alterius unitas vniuersalis. Aut paulo alter: auctus confusus naturam communem ab inferioribus præscindens, cum realiter idem sit, ac tantum virtualiter multiplex, duplum effectum formalem cohibet, videlicet unius singulariter, & unius vniuersaliter: quorum priorem sibi, & posteriorem obiecto tribuit, nimis, quia ipse auctus prioris, & non posterioris capax est, & è conuerso obiectum posteriori, non verè priori obnoxium.

121 Ad secundam rationem contrariam respondeo, species illas qua tales omnino similes non esse, nec magis ab iis abstrahi posse rationem communem speciei, in qua specificè conueniant, quam à tydere pisce, & animali latrabilis ratio canis abstrahitur. Quod contra Thomistas, & non paucos etiam ex nostris absurdum non esse, hunc in modum suadeo: si species angelica, & humana in ratione speciei conuenient, & species ut sic, quod aiunt, ab eis abstrahi posset, species ita abstracta esset, & non esset species: esset quidem species, sicut homo in communi verè est homo: non esset species, quia de pluribus

pluribus speciebus prædicaretur, unde, non species, sed genus foret; sicut eadem de causa animal haud species est, sed genus. Rursus secundo: duas species faciunt individua sub eis contenta specie differre: ergo à fortiori ipsæ species specie different, & non conuenient, quemadmodum quia anima rationalis, & irrationalis hominem, & bellum differre faciunt ipsæ inter se tantumdem dissident. Tertio, & fermè recidit in idem: prædictæ species seipso differeunt; ipsæ autem sunt species: ergo specie differunt.

122

Verisimilius nonnulli arbitrii sunt, vniuersale fieri per operationem intellectus singentis, eo, quod videatur esse idolum quoddam mente confitum, & animal v.g. in communi, non tam esse verum animal, quam animal imaginarium, ad modum, quo architectus domum fabricatur parvam quandam, ac fictitiam ob oculos mentis sibi proponit. Huius sententiae iam olim meminere Oramus, & Gabriel in dist. 2. quæst. 8. & Gregorius dist. 3. quæst. 1. art. 2. tametsi in ea hand omnino conquiescant: eam postea sequuti sunt aliqui neoterici apud P. Arriagam disput. 6. logic. sect. 1. & P. Hurtad. disput. 5. metaph. sect. 11.

123

Porro suaderi solet primo hunc in modum: Cognitio abstractiva Dei non habet pro obiecto verum Deum, sed fictum, & quoddam idolum, & imaginem Dei, non ex malitia, vt aiunt sed ex tenuitate nostri intellectus, & malignitate lucis, qua nobis in hac vita Deus appetit: similiter ergo cum animal in communi per species abstractiuas ab inferioribus relietas concipiuntur, & vniuersale efficiuntur, non verum animal, sed animal fictitium, & animalis idolum mente efformantur: consequentia videtur esse in aperto: probatur antecedens, quia cognitio sue species expressa proportionatur speciei impressæ, sed species impressa abstractiuia Dei non est propria, sed aliena, ac proinde, non ipsum Deum, sed eius idolum quoddam representat; idem ergo refert species expressa, & cognitione abstractiuia, quæ per speciem impressam producitur.

124

Secundo suaderi potest eadem opinio autoritate Clementis Alexandrini lib. 8. sirom. vbi sic inquit: *in voce tria versantur, nempè, & nomina, que sunt signa eorum, que anima cogitantur principaliter per consequentiam etiam subiectorum: Secundo cogitata, que res cogitatas referunt, & exprimunt, unde sunt omnibus eadem cogitata, propterea, quod ex rebus subiectis eadem forma, & typus ingeneretur omnibus; non isidem etiam nomina propter diuersos sermones: tertium autem sunt res subiecta, ex quibus nobis imprimuntur cogitata.* Ecce distinguit Clemens à rebus abstractiue cognitis illarum idola, eaque vocat cogitata res cogitatas referentia, atque exprimentia, necnon etiā formas, ac typos. Adiici potest præclaræ quædā authoritas Aug. lib. de vera religione c. 34. vbi sic ait: *si unus Roma est, quem circa Tyberim, nescio quis Romulus dicitur condidisse, falsa est ista, quam cogitans fingo: non enim est ipsa, nec ibi sum modo, nam quid ibi agatur, modo vriue scirem. Si unus est sol, falsa est iste, quem cogitans fingo, nam ille curricula sua certis locis, & temporibus peragit, istum vero ego ubi volo, & quando volo constituo si unus est ille amicus meu, falsus est iste, quem cogitans fingo, nam ille ubi sit nescio, iste ibi fingeatur ubi volo. Ego ipse certe unus sum, & hoc loco esse sentio corpus meum, & tamen segmento cogitationis pergo quolibet, & loquor cum quolibet.* Nihil his adduci potest pro contraria sententia verisimilius. Eodem etiam faciunt Augustini verba in lib. de quant. animæ c. 24.

Natura anima insensibilis est, ideo insensibiliter in corpore manet, & de corpore insensibiliter egreditur: per corpus corpora videt, sicut calum, & terram, & quæ in eis conspicua sunt oculis nostris: spiritu autem corporis similitudines intuerit. En etiam iuxta Augustinum anima nostra res vilas in seipso intuetur: quæ autem ab ea videri non possunt, has abstractiue cognoscit, non in seipso quidem, sed in earum similitudinibus, & idolis.

125

Præterea idem sentire videntur Anselmus in monol. cap. 31. cum enim, inquiens, cogito normam mibi hominem absentem, formatur acies cogitationis mea in talem imaginem eius, qualem illum per visum oculorum in memoriam atraxi. B. Thomas lib. 4. contra gentes cap. 11. oportet, quod in homine intelligentie seipsum verbum interiorum conceptum non sit homo verus naturale esse hominis habens, sed sit homo intellectus: Aristoteles de memoria, & reminiscentia cap. 2. Qui ergo rei absenta memoriam replicare possumus? Liceret enim rem absentem oculis cernere, & auribus acciperean ita sit, vt in animali, quod tabella expi- Elum est hic enim tum animal penicillo expressum, tum imago habetur. Sic phantasma in nobis si habere arbitrari debemus; separatum ut spectrum, aut phantasma esse; quatenus ad aliud refertur, imaginem reddi & ad memoriam accommodari. Itaque, cum huius natura sentientem mouet animam, quoad separatum est, eatenus illius sensu anima afficitur, & quasi notio, aut phantasma subire videtur: quod si ab alio emanet, quasi imaginem homo contemplatur, & Coriscum non conspicatus, tanquam Coriscum ficitur. Ex quo testimonio, & duobus superioribus sic arguo: quoties res velut absens, & abstractiue cognoscit, non ipsa sed quadam imago, & fictio concepit, vt docent luculenter Anselmus, Thomas, & Arist. adductis locis: at ita, & non aliter solet à nobis cognosci animal v.g. & quævis alia similis ratio: obiectum igitur immediatum cognitionis confusa, & vniuersalis, &c., quod perinde est, ip'um vniuersale obiectuum, haud est iuxta eos res vera, sed eius similitudo, & idolum quoddam fictitium. Et quidem tametsi Anselmus, Thomas, & Aristot. sermonem habeant de sola re singulari, nihil refert: nam si singulare absens, & abstractiue cognitum non in se, sed in idolo appetit, quidni idem de vniuersali dicendum sit?

Tertio denique probari potest eadem sententia: nam vniuersalia, aut sunt res secundum se tantum, & penes id, quod suæ natura, & genio sibi vendicant, ac extinsecus non emendant; & hoc nequaquam futiliter potest, vt coniunctum argumenta, quibus supra vñiūlūm aduersus Platonicos, & Scotistas, cum esset sermo semel, & iterum de vniuersali à parte rei: aut sunt res prout ab intellectu confusa, sed tamen verè cognitæ: & hoc falsum esse videntur ostendere, quæ produximus argumenta tractatu præsenti cap. primo, quin etiam ea, si quid valent, hoc efficiunt, nullum dari verum vniuersale, siue à parte rei, siue per intellectum, ac proinde quodius esse fictitium, & idolum aliquod imaginarium.

126

Contra tamen sic argumentor; quia iuxta hanc sententiam, nihil singulare esset, & quidquid est in rebus, vniuersale foret, quod tamen manifestè falsum. Sequela probatur: ideo obiectum illud commentitum siue idolum est vniuersale, quia est in pluribus, non per identitatem veram (quo enim pacto idolum fictitium animalis cum veris animalibus identificari potest) sed meram similitudinem. At à fortiori, vt aiunt, Petrus v.g. est per similitudinem

127

dinem in quois homine , cum sit similior reliquis hominibus , quam idolum hominis in communis . Petrus ergo , & quodus aliud indiuiduum erit vniuersale . Deinde , esto , animal per species alienas cognoscatur , adhuc immediatè , & non in idolo poterit cognosci : siquidem in hac propositione , animal est viuens sensibile : id immediate , & formaliter cognoscimus , de quo viuens sensibile affirmamus , cum affirmatio cognitio sit , at non affirmamus , nec ab'que falsitate affirmare possumus idolum viventis sensibilis de idolo animalis , cum alterum absque altero reperiatur haud raro , ac proinde distinguantur ambo : sicut enim formalis imago animalis , & viventis sensibilis , sive cognitiones vtriusque sunt separabiles , ac distinctæ , non est cur idem de imagine obiectua , & idolo vtriusque negetur .

127

Præterea Deum , à quo argumentum sumunt ad uerij , immediatè cognosci , in hunc modum ostendo . Id immediatè , & formaliter concipimus , de quo verè prædicamus esse æternum , immensem , trinum , & vnum , & omni ex parte infinitè perfectum : quod enim latet , & ignoratur , de eo nihil prædicari potest , vt experientia testatur : ast ea non prædicamus de idolo illo fictio Dei , quod , ne entis creati finitam , & limitatam perfectionem assequitur quando igitur Deum immortalem , immensem , &c. abstractiue cognoscimus , ipsum immediatè . & non aliquod eius simulachrum , aut imaginem obiectuam concipimus . Rursus entia rationis , & negationes cognoscuntur per species alienas , videlicet entium rearium , in ordine ad quæ explicantur , de quo vberius in metaph. idolum ergo illud confictum per species cognoscitur alienas : iuxta aduersarios immediatè cognoscitur : Deus igitur quantumvis per species alienas cognitus , adhuc immediatè cognoscetur . Ulterius ad homines : si Deum immediatè non cognoscimus per cognitionem abstractiū , sed idolum ab illo distinctum , certè non est intra latitudinem obiecti naturaliter cognoscibilis ab intellectu creato : hic ergo non poterit diuinus euahi ad claram , & immediatam Dei visionem , de sententia aduersariorum , quippe qui obeandem rationem existimat , non posse oculum corporeum ad Dei intuitionem supernaturaliter eleuari . Tandem species aliena , qua Deum in hac vita cognoscimus , non est aliena ex parte obiecti , quod representat , sed solum ex parte principij , à quo prouenit : quare Deum cognosci per species alienas est eum percipi per species haustas à rebus corporeis , & sensibilibus : quod fit , vt , cum Deum ita cognoscimus , intellectus noster circa res sensu subiectas vnà versetur .

128

Atque hinc constat ad primum aduersariorum argumentum . Ad secundum à multiplici petitum authoritate respondeo , in primis Clementem Alexandrinum haud habere sermonem de idolo obiectu , & fictio , quaf hoc sit obiectum intellectus nostri , quoties abstractiue cognoscit , & ita cognoscendo vniuersale efficit , sed de solo formalis , & vero , scilicet cognitione ipsa nostra . Namque idolum , quod de loquitur , iuxta ipsum nobis ingeneratur , & imprimitur : hoc autem solius cognitionis est proprium , non verò obiecti ullius extrarum , ac multominus fictitum , quod , vt generari , & produci , sic etiam ingenerari non sustinet . Deinde tametsi idolum illud , seu typus , de quo Clemens , ab eo appelletur cogitatum , haud propterea sequitur , illud esse obiectuum , & non formale , & in ipsa cognitione situm : siquidem cognitione nostra vocatur conceptus , & tamen non concipitur , sed est id , quo mens nostra concipit : similiter ergò

vocari poterit cogitatum , vtique ut quo , licet non sit obiectum factum , aut id , quod à nobis cogitatur , sed ipsa duntaxat cogitatio .

129

Quod attinet ad Augustinum ; primum eius testimonium hoc tantum conuincit , rebus à nobis confusè , & abstractiue cognitis plura affingi , non sua , sed aliena , haud tamen semper , sed aliquando : quotiescunque igitur non interuenit eiūmodi fictio , vniuersalia nequaquam erunt idola commentitia . Rursus , licet demus quandocunque cognoscuntur à nobis res abstractiue , & confusè errabundam illam applicationem affectionum alienarum esse necessariam , non propterea sit vniuersalia esse idola ficta , & entia rationis chimærica : etenim si Petrum apprehendam , vt album , quin sit talis , eum nihilominus in se , & immediatè cognoscam , non vero in imagine aliqua chimærica , & ente rationis fictio , siquidem error meus tunc non erit circa eius essentiam , vel prædicta quidditatua , sed circa quoddam eius accidentis : similiter ergo censendum est de vniuersalibus , vt circa eorum accidentia semper ludificetur intellectus . Secundum Augustini testimonium multò minus vrget . Nam tametsi vltro permittamus eum nomine similitudinum sive formarum intelligere idola illa obiectua , & fictitia , ea certè haud semper exigit ad cognitionem etiam abstractiū , qua videlicet res abentes , ac sensibus corporeis minimè obiectas percipimus : siquidem post verba ex illo allegata , mox subiugit hæc : sed intellectus eas , qua nec corpora , nec corporum formas habent conspicit , sicut est iustitia , & sapientia , & velut ipsa mens , & omnis animæ affectio bona , ista tria genera visionum manifesta sunt : primum corporale , quo per corporis sensus corporalia sentiuntur : secundum spirituale , quo corporum similitudines spiritu , non mente cernuntur : tertium intellectuale , quo illa res , qua nec corpora , nec corporum formas habent conspicuntur : Aliqua ergò vniuersalia penes Augustinum haud erunt necessariò in idolis , ac similitudinibus obiectuis sita . Profecto sapientia , iustitia , affectio bona vniuersalis rationem obtinet : at eas sine formis , & imaginibus intermediis à nobis cognosci , ab eisque consequenter distinguui edocet .

130

Secundò , & absolute dicendum est , Augustinum è loci intelligere per similitudines corporum corpora ipsa , non quatenus præsentia , & exsistitia , sed prout à nobis cogitata , & expressa : quasi dicat , animam nostram prout corpora ipsa in seipsis existentibus , & realiter præsentibus cognoscit , appellandum esse sensum , prout vero corpora absentia , nec nisi intentionaliter præsentia , solasque corporum existentia , & verè præsentium similitudines , vocandum esse spiritum , prout denique res omnino incorporeas , & ab omni materia concretione seiueltas , nuncupandum esse intellectum . Quod autem corpus omne prout abstractiue cognitum vocetur ab Augustino corporis similitudo , mirum nulli debet accidere .

131

Primo , quia cogitatum , cum soli videatur obiecto conuenire , tamen de actu cogitante quandoque dicitur , vt visum est in Clementis testimonio paulò supra allegato : igitur è contrario similitudo intentionalis ; et si videatur esse sola cognitio , rei tamen cognitæ interdum poterit accommodari : secundo , quia verbum est similitudo rei iuxta omnes : at illud de re cognita dici consuevit , vt patet , vel ex eo Exodi 9. cras faciet Dominus verbum istud . Tertio , quia visio abstractiue vtique in scripturis sumi solet pro re visa , ergò & similitudo intentionalis , quippe quæ , vel est à visione illa indistincta , vel certè , cuius , & talis

talis visionis pars est ratio, quod ad praesens attinet: eiusmodi autem usus visionis in sacra pagina constat: nam Ezechiel. 1. 1. dicitur; *Aperi sunt cali, & vidi visiones, & Isayæ 6. 9. Idete visionem, & nolite cognoscere, ac locis 2. 2. 8. Iunenes vestri visiones videbunt.* Quartò denique à priori res abstractiù, & in absentiâ sua repræsentata ita nobis appetet, atque quando presentem eam cernimus: quamobrem priori modo cognita non differt à seipso posteriori modo usurpata: quid ergo mirum, si late vocetur similitudo sui prout prætentis, & coram existentis, ac cognitæ, tametsi rigorosè non possit obtinere nomen similitudinis, cum hac distinctionem postulet extremorum & nulli rei respectu sui possit competere. Hinc respondeo ad Anselmum, Thomam, & Aristotelem, similitudinem, qua de loquuntur, esse iuxta eos rem ipsam, quatenus abstractiù cognitam, non verò idolum ullum commentitum à cognitione realiter distinctum.

132

Ad tertium argumentum respondeo, vniuersalia esse res prout confusè cognitæ, & ad vnitatem extrinsece redactas. Quamuis autem probari soleat, nullum dari verum vniuersale, sive per cognitionem confusam, sive ullo alio modo, ac proinde quodvis esse idolum fictitium, & ens rationis obiectuum; ex hoc nimur, quod vniuersale, quis sit Deus, nullo tamen certo temporis, aut loci spatio definitur, quod item vnum, & idem existens identificetur rebus realiter distinctis, videlicet singularibus, de quibus prædicatur, adeoque efficiat, ut quæ sunt eadem vni tertio, non sint idem inter se; quod denique, cum sit productum, & creatum, minimè tamen sit singulare; quæ quidem repugnantia, & implicaciones eius propriae, haud vindicent conuenire posse enti reali, haud, nisi enti rationis, & idolo cuidam fictitio: Ceterum hæ omnes difficultates citato cap. 1. huiusmet tractatus abunde manent soluta.

C A P V T X III.

*Per quam operationem intellectus passibilis
fiat vniuersale?*

133

Intellectus prout simul cum specie ei impressa, est productius cognitionis dicitur passibilis, seu passiuus speciei impressæ, necnon possibilis, seu potens producere speciem expressam, sive cognitionem; aut, si mavis, est proxima eius possibilitas: quamobrem operatio intellectus passibilis, aut possibilis cum cognitione, ac specie expressa in idem incidit. Affero ergo primò; vniuersale fit per notitiam abstractiūam: Ita B. Thomas 1. part. q. 16. art. 7. ad 2. & quæst. 5. 8. art. 1. ad 1. Durandus in 1. distinct. 3. quæst. 5. ad 2. & in 2. distinct. 3. quæst. 7. Cardinalis Toletus quæst. 2. vniuersalium, Suarez lib. 4. de an. cap. 3. dub. 5. num. 2. 5. Hurtadus disp. 5. met. sect. 8. Ariaga disp. 6. log. sect. 8. Conimb. de vniuers. quæst. 4. Vallius ibid. cap. 9. Afferio probatur: Cum hominem v. g. concipio abstrahendo ab individuis, & à relatione, ac aptitudine, quam habet vt iis in sit, deque iis prædicetur, illum concipio per notitiam abstractiūam: ast eiusmodi hominis conceptio eum vniuersalem efficit: ergo, &c. Maior est extrā dubium: minor suadetur, quoniam ea cognitionem homines confundit omnes, eisque tribuit vnitatem, si qua alia eos confundit, & adunat: deinde homines ita cogniti plures à parte rei sunt:

ea igitur notitia vnum in multis, ac proinde vniuersale efficit.

Dices tamen: Notitia vniuersalis constitutiua illud ad inferiora refert: ast notitia abstractiūa vniuersale ad inferiora, à quibus præcindit, referre haud sustinet: ergo. Maior probatur, quia vniuersale esse vnum aptum inesse multis, est referri ad multa inferiora: sed notitia effectiua vniuersalis facit illud esse vnum aptum inesse multis: facit ergo illud referri ad inferiora, seu, quod perinde est, illud refert ad inferiora. Respondeo: aptitudo effendi in multis vniuersalis propria non est necessaria, quasi actualis, vel iuxta phrasim prædamentalis, qua videlicet cognitione vniuersalis illud ad inferiora actu referat, sive illud esse in inferioribus formaliter judicet, & apprehendat; sed potest esse velut potentialis, vel, vt loquuntur alij, transcendentalis, aut secundum dici, qua nimirum per vltiorem cognitionem, qua superenire possit, ad plura actu referri, deque iis prædicari valeat. Priorē autem relationem vniuersale à notitia abstractiūa minime sortitur, quod solum probat argumentum: at ab ea vendicat posteriorem, quam certè ad vniuersale insufficientem esse, haud quaquam id argumenti conuincit.

Affero secundò: vniuersale fit per notitiam comparatiūam: Ita B. Thom. 1. de interpret. lect. 10. Suarez de an. lib. & cap. supra citatis num. 26. Soncin. 5. met. quæst. 27. conclus. 2. & 10. met. quæst. 15. Canariensis 1. part. quæst. 2. 8. art. 1. fol. 41. Niphus 7. met. quæst. 17. conclus. 1. Hispalensis in 1. distinct. 35. quæst. 2. art. 4. ad 1. Hurtadus vbi supra. Rub. quæst. 6. vniuersal. Caiet. de ent. & essent. cap. 4. quæst. 7. Suellian. lib. 7. metap. disput. 17. Scotus etiam 7. met. quæst. 11. Antonius Andreas quæst. 16. & communiter eius nationis alij. Afferio probatur. Cum intellectus considerat hominem prius abstractiūe conceptum esse vnum aptum esse in multis, cum notitia comparatiūa cognoscit: ast ea consideratio hominem efficit vniuersalem: ergo, &c. Maior veri nequit in controvēsiam: Minor probatur: cum intellectus res distinctas velut distinctas cognoscit, eas ratione distinguunt: quo pacto, cum Deum distinctum esse à creaturis apprehendimus, aut iudicamus, eum à creaturis ratione distinguimus, ac secernimus: intellectus igitur cum plura, quæ ratione vnum sunt, vnum esse, & è diuerso quod ita vnum est, multiplex esse, sive in multis reperiri, per notitiam comparatiūam concipit, certe obiectum multiplex ratione vnum efficit, sicut ad vniuersale oportet: cur enim cognitione distinctionis presupposita ratione distinguat, & cognitione vniuersitatis similiter presupposita ratione non vniat?

Dices tamen: Cognitione vniuersalis constitutiua à multiplicitate præscindere debet, vt superius haud semel afferuimus: ast notitia comparatiūa vniuersalis ad inferiora ita non præscindit: ergo, &c. Respondeo, maiorem esse veram de cognitione, quæ in vnitatem merè fundamentalē feratur, non verò de cognitione, quæ multiplex obiectum esse formaliter vnum concipiatur, quævè in obiectum formaliter vnum feratur: vt ex ratione nostræ liquet assertio. Secundo dices: Nostra cognitione comparatiūa, quia cognoscit hominem esse vnum in multis, talem eum, adeoque vniuersalem efficit: Deus ergo similem de homine, & aliis obiectis cognitionem habens eodem ex titulo vniuersalia faciet non pauca. Concedo reflexè, nego verò directè. Sic distinguunt Deus ratione, non directè, sive confusè, sed tamen reflexè, cognoscendo videlicet distinctionem

134

135

136

distinctionem à nobis factam, vel certè rebus ipsis insitam. Aut responderi potest, negata consequentia, fortassis enim, vt cognitio aliqua obiectum multiplex velut formaliter vnum concipiens illud vniuersale denominet, opus est, vt ea sit confusa, & obscura: omnis autem obscuritas, & confusio prout eit à quouis diuina mentis actu: nullusque proinde obiectum vniuersale reddet, vt ut formalem eius unitatem percipiat.

137 Affero tertio. Nec per actum formaliter copulatum, qualis est hic, *omnis homo*, nec per actum formaliter disiunctiuum cuiusmodi est hic, *aliquis homo*, potest fieri vniuersale. Assertio plausit hunc in modum suadet. Ad vniuersale opus est, vt possit praedicari de pluribus inferioribus, tam collectiue, quam diuisiuem sumptis: at per actum formaliter copulatum homo v.g. de pluribus collectiue tantum, & per actum formaliter disiunctiuum de pluribus diuisiuem solum enunciari potest, vt compertum est, haud enim verè dixeris Petrus, vel Paulus, vel Ignatius, &c. est omnis homo, sed potius est aliquis homo: haud etiam Petrus, & Paulus, & Ignatius, &c. est aliquis homo, sed potius est omnis homo: per neutram ergo praedictorum actuum fieri valet vniuersale. Maior, quæ sola eget probamento, suadet ita. In definitione vniuersalis neuter praedicandi, aut essendi modus in multis collectiue, vel in multis diuisiuem determinate exprimitur: non ergo est, cur potius vnu, quam alter ad vniuersale requiratur: ergo vel vterque, vel neuter est requisitus: quando ergo alter requiritur, qualiscunq; demum si sit, sane vterque ad vniuersale requiretur. Deinde notitia vniuersalis constitutiva à multiplicitate praescindere debet, nisi cum unitatem formalem naturæ communis reflexè cognoscit, vt nuper explicuimus: at actus formaliter copulatiuus, & actus formaliter disiunctiuus à multiplicitate non praescindunt, sed multa potius attingunt, alijs quo pacto possent ea disiungere, aut copulare? Et quidem per actum formaliter disiunctiuum, tametsi confulum, & correspondente his vocibus, *aliquis homo*, non verò his *Petrus*, vel *Paulus*, &c. nullum fieri vniuersale, per actum autem copulatiuum formaliter, quamvis etiam obscurum haud posse fieri vniuersale, saltem in esendo, ac simul praedicando, censet præter alios Arriaga supra disput. 6. log. sect. 6. subl. 2.

3 Affero quarto. Probabile tamen est, per vtrumq; eorum actuum fieri posse vniuersale. Ad primam rationem contrariam earum, quæ à nobis sunt obiecta dici potest, tum omnem hominem v.g. tum etiam aliquem hominem praedicabiles esse de pluribus, & collectiue, & etiam diuisiuem sumptis, non in sensu composito eorum syncategorematum, *omnis*, & *aliquis*, at in sensu diuisio illorum: atque hoc sufficere, vt eorum alterius sit vniuersalis, & indifferens logicè: sicut ad indifferentiam physicam, & libertatem arbitrij nostri operantis actu fatis est, vt operans possit nihilominus non operari in sensu diuisio operationis, nec requiritur vt in composito: eius vberior explicatio haud est huius loci. Ad secundam rationem contrariam dicendum est, actum subiectum his vocibus, *omnis homo*, necnon eum, qui subiicitur his, *aliquis homo*, praescindere à multiplicitate, saltem distincte, ac demonstratiue sumpta, eo quod vi illorum haud possimus vnu inferiorum hominum ab alio distinguere Petrumv. & Paulum quatenus tales, & quoad ilorum proprietates characteristicas secernere inueni: huiusmodi autem præcisionem simul cum

vtriusque actus confusione, & obscuritate sufficientem esse, vt alterius sit vniuersalis, & hanc obiectis suis denominationem impertiant. Porro hæc assertio, quod attinet ad actum copulatiuum, est aliorum recentiorum apud Arriagam, quos ipse ex parte sequitur, videlicet cum sermo est de vniuersali in esendo solùm, & non in prædicando: quod verò actum disiunctiuum, est Hurtadi disp. 5. log. sect. 9. Nec verò propterea, quod sit probabile, *aliquem hominem* esse vniuersale, & non individuum vagum, hoc à nobis de medio eximitur: siquidem erit in hac via, quam modo insistimus, non *aliquis homo* (vt supponimus assert. præced. vtque exprimemus inferius lib. 9. tract. 4. cap. 6. quæsto 3. sed potius *Petrus*, vel *Paulus*, aut alia similis disiunctio clara, ac demonstrativa.

Affero quinto. er actum æquivalenter copulatum, & per actum æquivalenter disiunctiuum sit vniuersale, quidquid sit de copulatione, ac distinctione formalis. Probatur assertio. Per hunc actum, *homo est animal*, homo fit vniuersalis, vt constat ex dictis prima assertione: quæ portius huc applicari, quam ex professo repeti debent: at ea propositio est æquivalenter copulativa, vtpotè quæ huic, *omnis homo est animal*, æquipollit: ergo per actum æquivalenter copulatum efficitur vniuersale: minor est perspicua ex regula illa dialectica; *propositio indefinita in materia necessaria æquivalens copulativa, siue distributiva*. Eadem ratione probari potest, per actum æquivalenter disiunctiuum vniuersale fieri: siquidem hæc propositio *homo currit* æquipollit huic, *aliquis homo currit*, iuxta regulam illam logicam; *propositio indefinita in materia contingenti æquivalens particulari, siue disiunctive*.

140 Affero sexto: Vniuersale fit per actum formaliter, & æquivalenter indefinitū, & qui, nec formalis, nec æquivalēti ratione si: copulatiuus, aut disiunctiuus. Suadetur assertio. Per huc actum simplicē, *homo*, v.g. fit vniuersale: at hic actus, nec est æquivalenter, nec formaliter copulatiuus, aut disiunctiuus: ergo, &c. Maior ex supradictis constat. Minor quod eius utramque partem probatur. Et in primis eam apprehensionem non esse formaliter copulatiuam, aut disiunctiuam, constat: quoniam apprehensio illa, *homo*, habet eundem tendendi modum formaliter in hominem obiectum, ac hæc propositio, *Petrus est homo*, aut hæc, *homo à parte rei est multiplex*, cum vox *homo* vtrōbique eadem sit: sed in prima propositione homo copulatiuè non attingitur, nec est formaliter omnis homo, aliqui propositio esset falsa, nec in secunda homo disiunctiuè attingitur, necvè est formaliter aliquis homo, alijs etiam propositio ni fallsum subesse: ille igitur actus simplex, *homo*, nec est formaliter, *omnis homo*, nec *aliquis homo*, copulatiuusvè, aut disiunctiuus: alioqui profecto, cum vtriusque propositionis de quibus nuper, subiecto, & praedicato, penes modum tendendi nequaquam conueniret.

Rursus eum actum non esse æquivalenter copulatum, aut disiunctiuum, suadetur: siquidem non est potior ratio, cui æquipolleat huic actui copulatiuo, *omnis homo*, quam huic disiunctiuo, *aliquis homo*: quare vtrique est æquipollens, vel neutri: sed non vtrique: ergo neutri, Maior est in aperto. Minor probatur: nullus actus simul æquivalere potest quoad modum tendendi, duobus inter se oppositis: quo pacto idem iudicium nequit esse respectu vnius, & eiusdem obiecti æquivalenter assensus, & dissensus: ast opponuntur in unicem in modo tendendi actus copulatiuus, & disiunctiuus: nequit igitur idem conceptus

ceptus poster esse æquipollenter copulatiuus, ac disjunctiuus. Dices, eum actum simplicem, *homo*, æquivalere huic actui disjunctiuo, *vnuis homo*, vel *plures*. Contrà tamen sic arguo. Non est, cur potius ei actui disjunctiuo, *vnuis homo*, vel *plures*, quam huic copulatiuo *vnuis homo*, & *plures*: sed huic posteriori non æquipollet: ergo nec priori: probatio maiorior: sicut homo verè est *vnuis*, vel *plures*, ita etiam est *vnuis*, & *plures*; *vnuis* per intellectum, & *plures* à parte rei, quod Recentiores nobis aduersarij minime considerarunt: non est ergò, cur simplex ille actus, *homo*, æquivaleat huic actui disjunctiuo, *vnuis homo*, & *plures*, quam huic copulatiuo, *vnuis homo*, & *plures*.

142

Affero septimò, & postremò. Per notitiam apprehensuam, iudicatiuam, & discursuam fit vniuersale. Huius assertionis probatio ex dictis sparsim toto hoc capitulo colligi facilis. Per notitiam abstractuam efficitur vniuersale, sed triplex operatio intellectus hominem v. g. abstrahere, ac præscindere potest ab inferiorum suorum multitudine, ac numerositate, vt constat in hac apprehensione, *homo*, in hoc iudicio, *homo est animal rationale*, in hoc discursu, *homo est suapte natura risibilis*, sed *risibilis est rationale*: igitur *homo est risibilis*. Rursus possumus hominem vnum formaliter, & extrinsecè, nihilominus re ipsa, & intrinsecè esse quid multiplex, & in Petro, ac Paulo, & ceteris diuersum apprehendere, iudicare, & discutre aliquo complecti: sed cognitio comparativa in unitate, & multiplicitatem hominis ita proficiens eum vniuersalem efficit: vis ergò vniuersalis effectua tribus illis operationibus intellectus conuenit.

TRACTATUS VI.

De aliis speciebus vniuersalitatis intentionalis.

CAPUT I.

De vniuersalitate vocali, & sensibili.

 Vob ad priorem attinet, arbitror per actus facultatis elocutiæ, siue per voces externas vniuersale fieri. Probatur assertio: nam vox est vniuersalis in significando, vt certo certius: hanc igitur vniuersalitatem in obiectum refundit, illudque vniuersale in essendo reddit, haud secus, ac conceptus interior vniuersalis in significando vniuersalitatem suam in obiectum reicit. Rursus vox immediate significat plura, non vt plura, sed vt positivè vnum: ea igitur confundit, & adunat, quemadmodum eadem de causa cognitio interior illa vnit, & confundit: antecedens est perspicuum, quia hæc vox homo significat collectionem hominum, vt conceptam, & cognitam conceptu respondentem huic voci, *homo*, vt indubitatum: ast hominum collectio prout ita concepta, & cognita est vna, & non plures: ea ergo vox plura vt vnum significat. Tandem probabiliter est, voces etiam verè, & propriè definire, ac dividere, vt in loco manet ostensum; definitio autem, & divisione sunt vniuersalium: hæc ergo prout à singularitatibus abstracta per voces at-

tinguntur, ac per eas adeo efficiuntur. At obiectus Damascenum de Incarnat. cap. 2. vbi sic ait: *Commonendi sunt nostri temporis dialectici, imo dialectica heretici, qui quidem non, nisi flatum voca putant esse vniuersales substantias: voces ergo ab vniuersali videtur excludere. Sed nihil minus: aliud enim est, voces constitutæ vniuersale in essendo velut formas, aliud esse vniuersale in essendo tanquam subiecta eius denominationis: illud prius nos solum contendimus: posterius autem Damascenus tantumque eos impedit, qui extra voces nihil vniuersale dici, aut fieri posse existimarent, vel certè sunt existimasse vidi.*

Quod attinet ad vniuersalitatem sensibilem, nullum sensum externum, aut, quod plus est, etiam internum efficere posse vniuersale saltem ex natura rei, & circa miraculum, docent B. Thomas 1. p. quæst. 12. art. 3. Suarez de anima lib. 4. cap. 3. dub. 3. Fonseca 5. metaph. cap. 28. sect. 2. Idem colligitur ex Gregorio in 1. dist. 3. quæst. 1. art. 2. & Aegidio tom. 1. de beatitud. lib. 4. quæst. 1. art. 3. & tom. 3. lib. 4. quæst. 12. art. 6. ac Valentia 1. p. disp. 1. quæst. 12. punct. 8. Albertino quæst. 1. Theolog. ex primo principio philosophico num. 2. Comptono disput. 2. log. sect. 2. & 3. & Salas tom. 1. tract. 2. disp. sect. 1. Longius progreditur P. Balthazar Tellez, ac disp. 4. log. sect. 3. censem, nullum sensum externum, interum vnde etiam diuinitus posse moliri vniuersale. At per sensum etiam externum fieri posse ex natura rei vniuersale, docent Hurtadus disp. 5. metaph. sect. 12. & Arraga disp. 6. log. sect. 7. Quod verè attinet ad sensum internum vniuersale per illum naturaliter posse cognosci, & effici, tradunt Geruasius de ordine productionis notitiarum fol. 15. & 16. Scaliger exercitatione 34. in Cardanum disp. 22.

Dicendum primo censeo, nihil naturaliter fieri, aut denominari posse vniuersale per sensum vnum externum. Siadetur primo: quoniam ratio communis albedinis v.g. non solum existentes, sed etiam existentia destitutas, ac tantum possibles complectitur: at visio externa nostrorum oculorum nequit naturaliter attingere quidpiam non existens: ergo nec rationem communem albedinis: illam igitur nequibit abstrahere, aut vniuersalem efficere, alias eam attingeret. Rursus Aristoteles 1. metaph. cap. 1. sic fatur: *experiencia est rerum singularium, ars vniuersalium, at omnis sensio, saltem externa est experimentalis, ergo singularium.* Ibidem etiam postea sic habet: *nullum sensum sapientiam esse existimamus, quanquam ha maxime propriè sunt cognationes singularium: vbi sensiones ad minimum externas asserit esse cognitiones singularium.* Idem tradit 3. de anima cap. 4. text. 7. Hæc autem testimonia Philosophi, vt insinuatum est, intelligenda sunt de sensu externo, quidquid sit, an sensus internus sit excipiendum ab Aristotelica regula, an vè è ratione sua perfectionis haud sustineat illigari obiectis duntaxat singularibus. Tum sic: sensus omnis externus iuxta Aristotelem est ex natura rei circa naturas singulares: ergo non circa vnum vniuersalem: hanc ergo non cognoscit, adeoque non efficit: haud enim ea prout talis, nisi cognoscendo potest effici.

Obiectus tamen primò. Omnis sensus externus est circa suum obiectum formale: at cuiusvis obiectum formale, ac specificatum est quidpiam vniuersale, non verò singulare, v.g. visus color, non verò albedo, & multo minus hæc albedo: nullus igitur sensus non percipit vniuersale, nullus id non efficit:

2

3

4